

S'Esclop

Quadern cultural 52

3,50 €

Juliol - Agost 2010 / II època - any IX

Homenatge a Cavall Verd

Martinyelles
1992

Joan Cabalgante
Àngels Cardona
Anna Cortils Munné
Ana Sofia Guerreiro Henrique
Carles Hac Mor
Victor Hugo
Maria Rosa Llabrés
Joan Alfons Mari
Miquel Àngel Mas
Bernat Munar
Jaume Oliver Ferrà

Maria Antònia Perelló Femenia
Pere Perelló i Nomdedéu
Plutarc
Jaume Pomar
Joan Pomar Mir
Ponç Pons
Arthur Rippendorf
Guillem Rosselló Bujosa
Gabriel de la S. T. Sampol
Maria Victòria Secall
Lluís Servera Sitjar

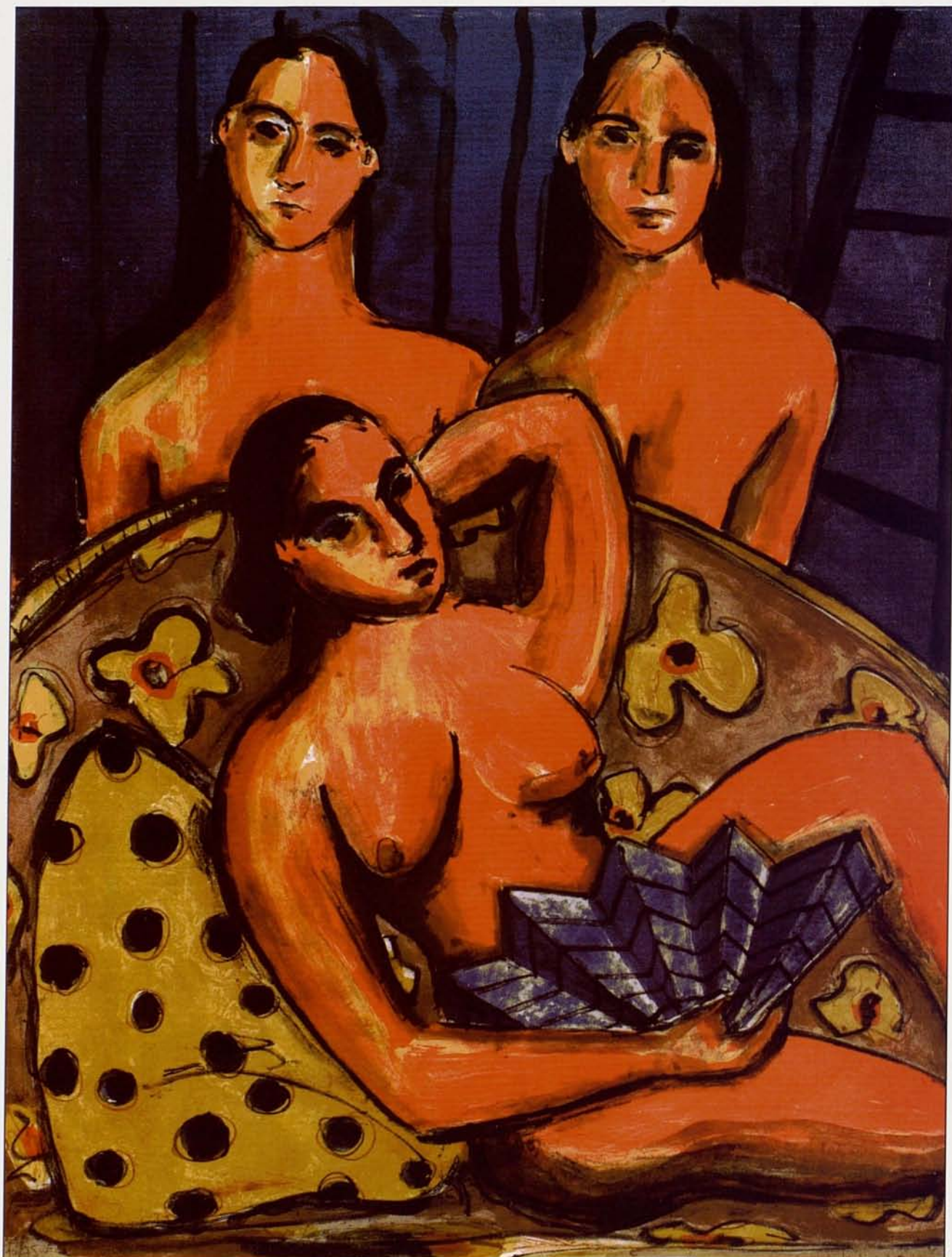
Àngel Terron
Pau Vadell i Vallbona

&

Tolo Bauzà
Benet Bohigas
Josep Antoni Calvo
Maria Carbonero
Miquel Cifre

Catalina Gomis
Joan
Alicia Llabrés
Marquet Pasqual
Martinyelles
Joan Pomar
Roca Fuster
José Sedano
Pau Vadell
Magdalena Vidal
Ester Xargay

Maria Carbonero

Editor: S'Esclop
Associació cultural

Director:
Joan Fullana i Juan

Consell de Redacció:
Josep Pizà i Vidal
Gaspar Servera
Miquel J. Servera
Magdalena Vidal

Administració:
S'Esclop
Apartat de correus 5222
07011 Palma (Mallorca)
Telefons:
971 - 439209
971 - 693933
Fax: 971 - 734012
sesclop@hotmail.com
sesclopquadern@hotmail.com

Publicitat:
639 - 954223

Coberta:
Marticanelles:
Homenatge a
Cavall Verd (1982)

Contracoberta:
Tolo Bauzà

Disseny:
Joan Fullana

Tractament d'imatges:
Iñaki Macià

Impressió:
Loracar SL

Dipòsit legal:
PM - 2551-2003
ISSN 1697-7300

S'Esclop

Índex

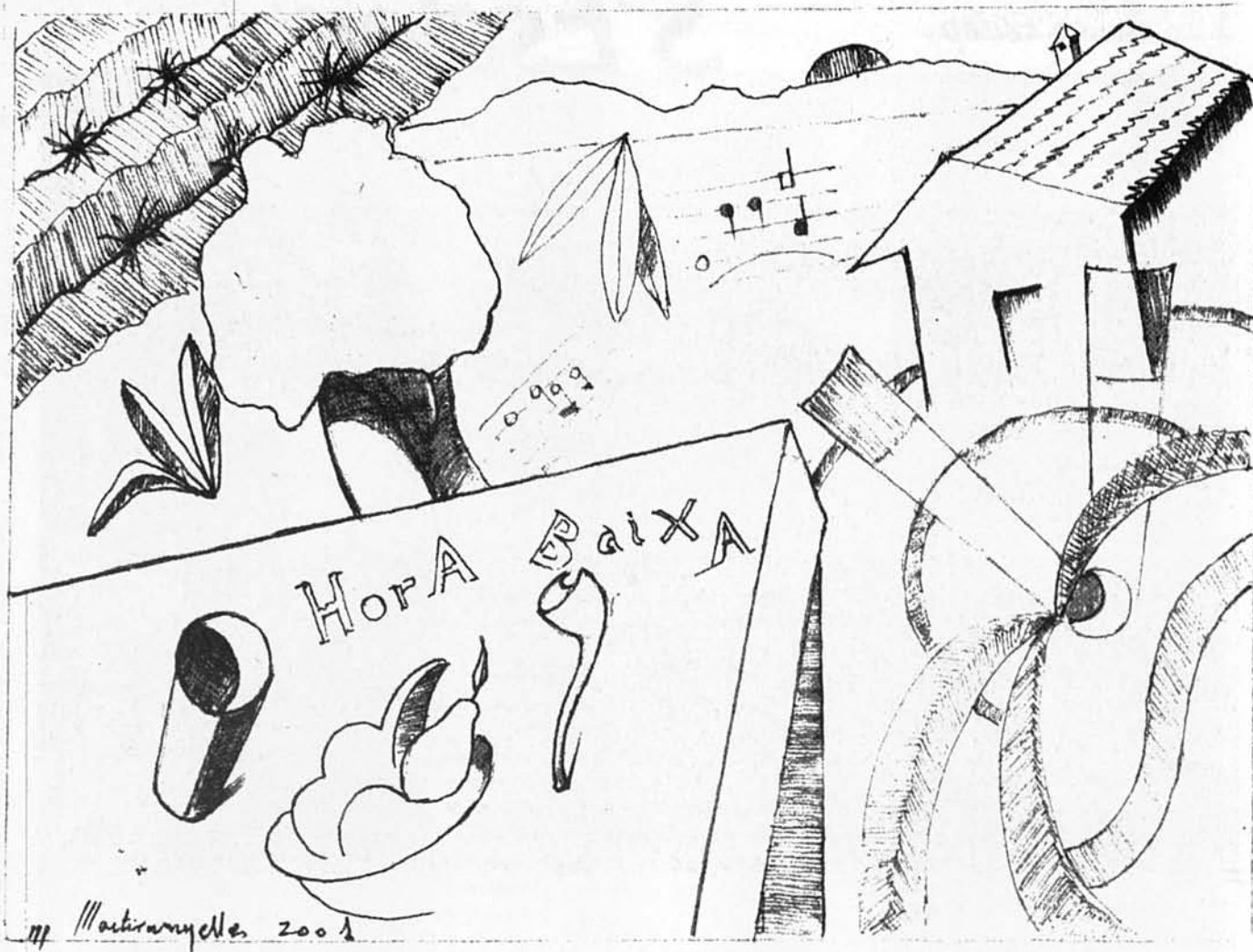
JOAN	CABALGANTE GUASP	14
ÀNGELS	CARDONA PALMER	40
ANNA	CORTILS MUNNÉ	27
ANA SOFIA	GUERREIRO HENRIQUE	27
CARLES	HAC MOR	7
VICTOR	HUGO	29 i 30
MARIA ROSA	LLABRÉS RIPOLL	32 i 33
JOAN ALFONS	MARÍ I TORRES	37
MIQUEL ÀNGEL	MAS MAS	15
BERNAT	MUNAR	19
JAUME	OLIVER FERRÀ	31 i 34 i 35
MARIA ANTÒNIA	PERELLÓ FEMENIA	28 - 30
PERE	PERELLÓ I NOMDEDÉU	9
	PLUTARC	32 i 33
JAUME	POMAR	6
JOAN	POMAR MIR	16 - 18, 24 i 25
PONÇ	PONS	5
ARTHUR	RIPPERDORF	38 i 39
GUILLEM	ROSSELLÓ BUJOSA	36
GABRIEL DE LA S. T.	SAMPOL	27
MARIA VICTÒRIA	SECALL	42
LLUÍS	SERVERA SITJAR	20 i 21
ÀNGEL	TERRON	22 i 23
PAU	VADELL I VALLBONA	10 - 12

Il·lustracions

TOLO	BAUZÀ	44
BENET	BOHIGAS	31
JOSEP ANTONI	CALVO	35
MARIA	CARBONERO	2
MIQUEL	CIFRE	41 i 43
CATALINA	GOMIS	24
	JOAN	9, 16, 20 i 22
ALÍCIA	LLABRÉS	19
	MARQUET PASQUAL	41 i 43
	MARTICANYELLES	1 i 4
JOAN	POMAR MIR	25
	ROCA FUSTER	6
JOSÉ	SEDANO	40
PAU	VADELL I VALLBONA	10, 11 i 12
MAGDALENA	VIDAL	26, 33 i 36
ESTER	XARGAY	7

S'Esclop, Quadern cultural no retribueix cap de les col·laboracions; la redacció no tornarà els originals no sol·licitats ni sostenirà correspondència sobre els mateixos; la revista no comparteix necessàriament les opinions signades dels seus col·laboradors.
S'Esclop, Associació cultural no gaudeix del suport econòmic de cap institució municipal ni rep ajudes de cap organisme autonòmic.

MARTICANYELLES és el nom artístic amb el que signa les seves obres plàstiques Antoni Martí i Canyelles, el qual va néixer, l'any 1935, a Binissalem (Mallorca).

Marticaneyelles es va formar artísticament, - des de 1960 -, a l'Institut Parramon de Barcelona, a l'Escola d'Arts i Oficis de Palma, i l'"Escuela Llibre del Mediterráneo" (sota la direcció de Xim Torrents).

L'any 1975, Marticaneyelles va ser guardonat amb el premi de dibuix "Picarol" (I), en el que tornà a participar-hi en 1976, 1977, 1979, 1983, 1989 i 1991.

Marticaneyelles ha mostrat la seva obra pictòrica en exposicions

col·lectives: va participar en la de la sala Roch Minué (Palma, 1977) i en la d'Esglai Art (1992) i, així mateix, n'ha fetes d'individuals: Espirafocs d'Inca (1980); Roch Minué, (1981); Esglai Art92 (1992); al Claustre de Sant Antoniet de Palma (1999); en el Rentador des Jonquet, (Palma, 1999); a les Galeries Cunium (Inca, 2000); Cafè Mercantil (Inca (2001); Rosa's Art Gallery, (Palma, 2001).

Marticaneyelles participà en els certàmens de Felanitx, (1976); d'Andratx, (1978); Calvià, (1978); Santa Maria del Camí, (1982) i en el de la Fundació Barceló (1991).

R.

(I) Josep Costa Ferrer (1876-1971), conegut amb el malnom de "Picarol", fou un excel·lent dibuixant eivissenc, qui va il·lustrar les pàgines de *La Campana de Gràcia* i *L'Esquella de la Torratxa* i altres revistes catalanes; fou el creador d'una galeria d'art a Palma (Galeries Costa). Hi ha una biografia de "Picarol", escrita per Sonya Torres Planells [fou publicada per Ed. «Res Pública Edicions» Eivissa, 2001]

LARA

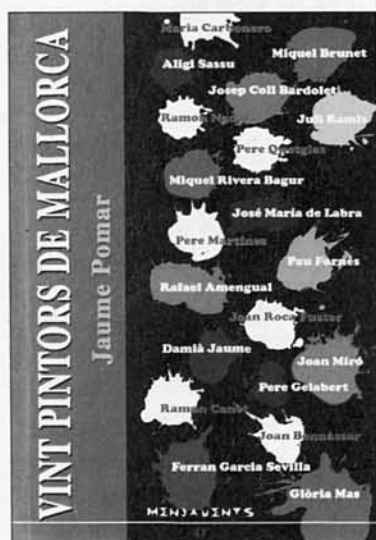
(Julie Christie)

Si jo fos, Lara amiga, un poeta romàntic
com aquells de París que a una pobra mansarda
es morien d'amor a la llum d'una espelma,
t'escriuria de nit, sospirant, un poema
ple d'enyor com aquest i al final, convençut
que és absurd i ridícul, que no hi ha futur,
em pegaria un tir enamorat al cor
i abans de tancar els ulls, tot ple de sang, ferit
mortalment de tendresa diria el teu nom
fent un gest teatral amb una ària de Gluck,
però trob que és millor que t'estimi en secret
i deixem que els anys passin amb el teu retrat
sempre jove penjat just davant d'on escric.
Em conform amb saber que existeixes, que hi ets
que la lluna que veig és la lluna que et veu.
M'és igual si és un altre qui besa els teus pits
o qui té el privilegi de fer-te l'amor.

Jo si puc parlar amb tu i que m'expliquis com va,
com estàs o què sents ja sóc al paradís.
No t'amag que a vegades et mir de reüll
i voldria abraçar-te cremat de desig,
però sé que seriosa i honesta com ets
trobaries que açò no és legal ni està bé.
Si jo fos un poeta romàntic, el món
sense tu no tindria interès ni sentit,
però sé que val més agrair la gran sort
de poder imaginar-me que anam pel camp junts
o ens besam a una platja on nedam de nit nus.
Així lliure del corc rutinari del temps
que refreda passions, passional et puc fer
a la llum d'una espelma poemes d'amor
menorquins com aquest que esborrany desvalgut
perquè sóc el poeta romàntic del tir
en el cor que sospira per tu i ple d'enyor
en tu estima feliç, Lara, totes les dones.

Ponç Pons

(Inèdit)

Fragment del capítol dedicat al pintor Joan Roca Fuster. Obra -amb pròleg de Lluís Maicas- publicada dins la col·lecció «Menjaments» [núm. 47], per Ed. Documenta Balear (Palma, 2003).

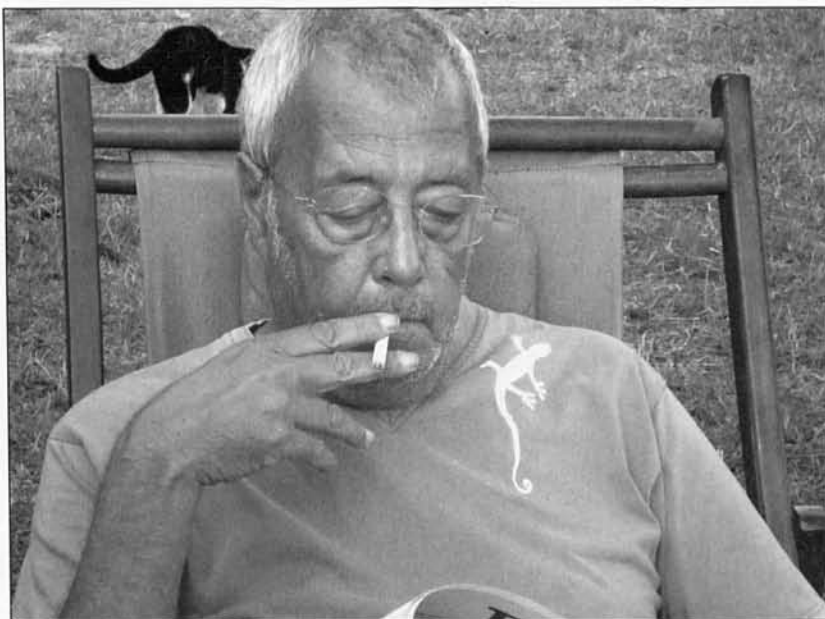
[...] Fou a mitjan anys seixanta quan Joan Roca Fuster irrompé en el món de l'art, amb premis diversos i exposicions a Palma, la Península, Londres, els Estats Units, França i Bèlgica. La crítica més afínada detectà en la seva obra el segell inconfusible dels creadors autèntics. D'aquells qui creuen en allò que fan. S'arreglerà d'entrada en el moviment de la nova figuració, creant amb els seus quadres uns climes i unes atmosferes de procedències oníriques, poetitzades o literaturitzades fins a un cert punt al voltant de figures sempre condolguades, angoixades, solitàries, malenconioses, enristides per una hiperestèsia. La crispació de la sensibilitat, etcètera. Amb tècnica arrelada dins els fèrtils sembrats del barroquisme, les imatges es deturen, estàtiques. Per immortalitzar-les, el pintor vol que ens suggereixin un treball d'introspecció, malda per traslladar-nos la pròpia subjectivitat enriquida pel lirisme si no era ja tan personal. Fa una pintura que actua a manera de metàfora de l'olor d'una flor mortuòria recuperada des del fons del pou dels records d'una llunyana infància. Adolorida. Aigua obscura i profunda.

Les teles d'en Roca Fuster són una font continua de suggeriments desordenats que, en l'enumeració caòtica dels seus continguts - gràcies, Dàmaso Alonso -, em fan rememorar roses marcides, Dante Gabriele Rossetti i la *Beata Beatrix*, una pàgina de Carme Riera on es decreta l'amor impossible, versos de poetes romàntics o simbolistes que varen morir joves, fregar de sedes i de guipurs, randes de macetes, l'alfabeguera al voltant de la Mare de Déu d'Agost, les putes més estilitzades de Boticelli...

Jaume Pomar

S'Esclop

essa essa

prosòdia

ressuscita tot el fetitxisme superat vian-
des seves les hi posa cadascú
i l'accepció recta hi ha parat forquilla en
logos metaparadoxal diu
que vol dir comparèixer-hi per mal-
dar què amb disgregació persistent

corda lligada al
caramull de caixes d'aram i
de ferro encastades
a les de més amunt
i embolicades amb un
teixit de sac exageradament
gruixut l'apilament va ser hissat
i demà serà un altre dia

armadura sagrada de la sintaxi

retroàgores i àgores ales ciutadà
de la defenestració com a
contradiccions jeure a les totes
la sospita és el rec borrombori i
nord privats d'imat-
ges de les fronteres dissecació
d'aquestes facilitats grà-
cies a un estil fixació
d'esquena filada de malpensat

jac tan ci ós em pen yo rat

botí d'un filibuster amb
prestigi altíssim
va morir
ben ennoblit
pel que fa a la sire-
na escatxigada
de lascívia i unes
senyoretes
que vénen i
remenen així
de costat
malament rai
l'arrogància
de la creu
de la moneda

Carles Hac Mor

(Inèdits)

Joan & Pedro

ES TALLER

CANVI D'OLI
ESPECIALISTES EN FRENS
CÀRREGUES D'AIRE CONDICIONAT
POSTA A PUNT DE MOTOR
EQUILIBRATS I PNEMÀUTICS
FRENÒMETRE (ITV)
LI PASSAM LA ITV
SENSE CITA PRÈVIA

Telèfon i fax 971 75 53 65
C/ General Riera, núm. 28, baixos
07003 Palma
Servei de carretera 24 hores
telèfon 971 47 15 38
www.comercialmallorca.com

I renta-cotxes

Al vostre servei sempre!

- Neteja personalitzada i completa
- Sistema ecològic i antiretxades

Ens trobareu a
AUTORENTAT

Joan & Pedro
Carrer Bartomeu Pou, núm. 50 - 07003 Palma
telèfon 971 - 75 53 65

SAGITARI

llibreria

Llibreria especialitzada
en poesia

www.llibreriasagitari.com

*Entri a la nostra web i conegui els
serveis que posam a l'abast dels
interessats en Poesia i Literatura*

- Llistat per autors o títols
- Llistat de novetats i incorporacions al nostre fons
- Informació telefònica:
971 73 06 08
- Informació i comandes per fax:
971 28 33 88
- Informació i comandes per correu electrònic

xabraham@teleline.es

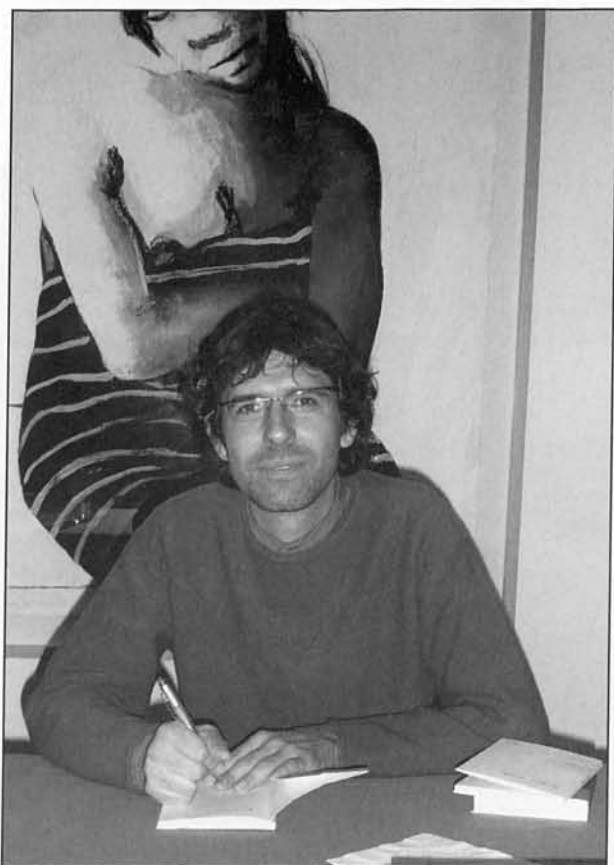
Servei de venda amb lliurement
contra reemborsament

Servei de recerca de títols
de qualsevol especialitat

Carrer de Joan Miró, 62
07015 Palma de Mallorca

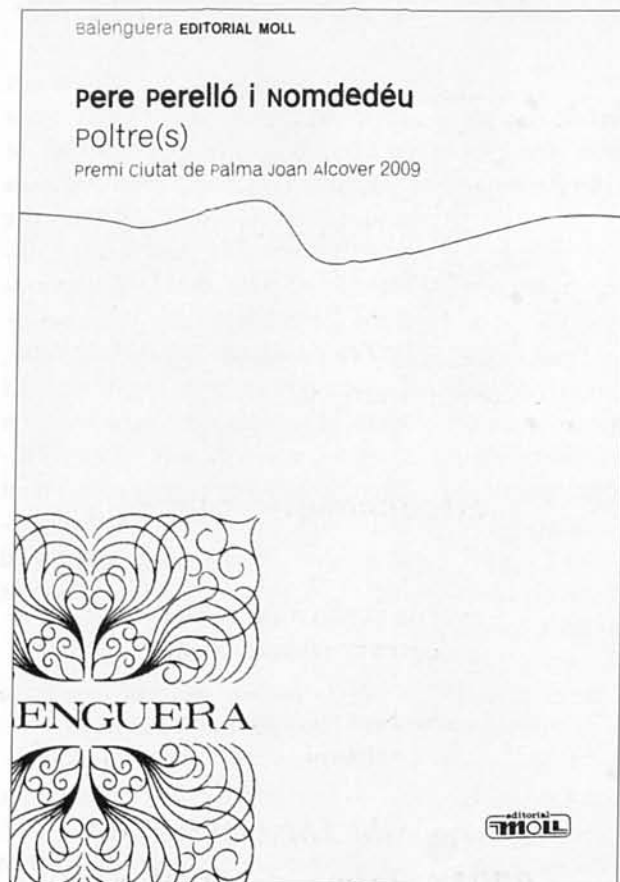
Pàrquing a 50 metres

Pere Perelló

fotografia: Joan
Palma, 22/4/2010

"...horses
coming in all directions
white shining silver studs with their noses in flames..."

Patti Smith

Apunts de poètica

Ningú no testimonia pel testimoni.

Paul Celan

La violència encapçala la bellesa.

Àngel Terron

Recercant
La confessió

El poema esdevé
Violència

Obscura inquisició
Al bell testimoni
De la llum

La paraula torturada
-No la tortuosa-
Sobre el poltre de tortura
De versificació

*No la paraula que diu
Aquest món que el temps ja escriu
A la pell i a la memòria*

*Ans la paraula que Es diu
Que s'inscriu
Com a l'àmbit de la llum
On tot esdevé visible
Tangible
I transformable*

Recercant
La confessió

El poema esdevé
Violència

Perquè el testimoni canti
La seva antiga raó

Pere Perelló i Nomdedéu

L'entrevista x Pau Vadell

Ester Xargay

Ester Xargay, fotografies: Pau Vadell

“Sovint, quan faig poemes mètrics, em ve al cap una tonada per cantar-los”

És molt complicat demanar-te què has publicat. Així doncs, què et fa falta publicar?

Doncs no és gaire complicat saber que he publicat, tot plegat són uns quants llibres de poemes, algunes *plaquettes* i un munt de texts sobre art esparsos en catàlegs, diaris i revistes. I pel que fa al que em falta per publicar, doncs espero que pugui anar editant llibres de poemes, com he fet fins ara. I val a dir que m'agradaria molt embrancar-me en fer un llibre-joc electrònic interactiu, en la línia del *Salflorvatge* -que es pot llegir per les dues bandes- i del qual vaig poder fer una petita versió electrònica simple, que es pot penjar a Internet. Però el llibre que imagino són paraules majors, ja que implica treballar amb un programador informàtic i un munt d'etcèteres, com ara els econòmics, que ho fan gairebé -no perdem l'esperança- inabastable.

Quin vincle hi ha entre la poesia i la vida?

Doncs, com que cada mot expressa per si sol la seva representació lingüística del món, si verbalit-

zem i conjuguem els mots, aquests -tal com indica el propi mot-, implicats en conjuguar-se, engendren l'escriptura de la vida.

Fa temps que durant els recitals de poemes, també cantes. Ara s'ha posat de moda. És un pas posterior a la rapsòdia?

Sí, la Catalina Girona en diu *xarregaiejar*! El fet de cantar em ve de petita, de l'escola de la França dels anys 60/70 on anava. Un dels deures que ens donaven era posar tonades als poemes que estudiàvem. Sovint, quan faig poemes mètrics, em ve al cap una tonada per cantar-los. Al començament, els cantava a Carles, i ell em va insistir molt que els havia de cantar en públic. D'altra banda, reivindico el fet de que tothom sap i pot cantar o entonar. Abans es feia molt. I haig de dir que moltes vegades, al final d'un recital, m'han vingut a saludar persones que m'ho confirmen “-Sí que és cert, això que tothom cantava! I jo encara canto, fins i tot, segons com, quan vaig pel carrer!” Em diuen.

Juntament amb en Carles Hac

Mor, heu potenciat un tipus de poesia que es veu poc en els circuits convencionals. De què va la cosa?

Hem potenciat la poesia que ens interessa; diguem que és una mena de concepció més experimental de la literatura. És una poesia que nega el jo, la representació i el sentit per tal de treure aquest llast al text i alliberar-lo de tota menes d'impostacions. Això suposa el fet de convertir l'escrit en un objecte lingüístic, lautreamonianament textual. “El sentit hi apareix com a recerca, en un procés obert pel mateix acte d'escriptura, més que no pas com a punt de partida, o origen, de l'acte de creació.” Així és com ho raona Ricard Ripoll, el traductor de Lautréamont al català.

Heu portat aquesta poesia a molts llocs fora de Catalunya.

Sí hem anat a França, Alemanya, Itàlia, i darrerament a Ucraïna, però cal dir que aquesta poesia s'arrela en la tradició de les avantguardes, que ha donat fruit a molts corrents literaris i moltes menes d'experimentacions. I el fet que aquí tinguéssim la

dictadura franquista fins ben entrats els anys setanta no va deixar reeixir la petja de les avantguardes. Tot i que Joan Brossa i ben pocs més sí que ho van fer.

Hi ha una avantguarda poètica en els Països Catalans? És només una ressonància de la dels anys '60?

Tal com plantejes la pregunta, suposo que quan dius "avantguarda poètica" vols dir experimentació?

Penso que cal insistir en que les avantguardes només són les dels segle passat, el dadaisme i tot el que se'n deriva fins a l'art conceptual i el seu equivalent literari que seria el textualisme dels anys 60 i 70. I justament tocant a això, ara mateix, m'estic preparant una ponència per a la presentació del llibre *La revolució com a origen de l'escriptura de Carles Hac Mor i l'escriptura de Carles Hac Mor com a origen de la revolució* que acaba de publicar Jordi Marrugat, un jove historiador de la literatura que l'encerta, com ningú ho ha fet fins ara, alhora de tractar la mèdula de l'escriptura de Carles Hac Mor. I justament en relació al que et responc ara, en Marrugat diu això, basant-se en un text d'Hac Mor que ja ho posa sobre la taula:

"El concepte d'avantguarda implica, és clar, que tothom avança en el temps cap a una mateixa direcció. Al davant d'aquest tothom hi ha un grup més avançat que és l'avantguarda. Aquesta concepció moderna del temps desapareix tot seguit: després del textualisme ja no s'avança endavant i, per tant, ja no hi ha avantguarda possible: cadascú va a la seva, cap «endavant, o cap a un costat, o cap enrere» i, doncs, poden haver-hi moltes avantguardes, cosa que converteix en vacu el concepte d'avantguarda. Aquesta és una de les diferències essencials entre la modernitat -quan encara hi havia grans relats generadors d'una consciència d'època compartida- i la postmodernitat -quan s'han diluït nocions com "esperit d'època" o "consciència d'època" vinculades a certs relats, que permetien a la humanitat autorepresentar-se com un conjunt que avançava unitàriament vers un futur daurat."

La relació de la poesia i de l'audiovisual que fas, està relacionat amb la teva vida laboral?

Si quan dius laboral vols dir crematística -o cremArtística- com li dic jo, doncs no. Costa molt, però sempre he intentat viure treballant, exclusivament, amb el que m'interessa i m'agrada. El treball audiovisual, fet lliurement, tal i com jo el conreo, m'apassiona, perquè ens obre les portes a un llenguatge de dimensió sinestèsica que se suma al llenguatge purament literari. Treballar en vídeo o en suport informàtic permet a l'escriptor de conjuguar el text amb els llenguatges visual i sonor, els quals requereixen unes altres eines de composició i obliguen a dissenyar, muntar, tractar i programar, entre moltes altres coses. I, d'alguna manera, el que

intento és que, tot plegat, sumeixi la meua escriptura en un enrenou de tècniques i d'estètiques pròpies d'altres camps, immersió de la qual ben segur que no en sortiré il·lesa, sinó que en quedaré tocada per sempre amb atacs esquizofrènics, amb els quals espero poder descobrir tot un altre plantejament de l'obra.

Creus que la política cultural que es fa actualment és l'adequada?

En relació a això tinc un poema que comença així, i que em pot servir de resposta, si més no per evadir-la: "La política és per l'art el brogit del ciutadà a l'estudi de l'artista dirigit a ocupar-se d'allò sentit al seu estudi ocupat per convencions que preocupen la cultura que fa art per compromís contra l'ofensiva de la cultura que fa inofensives les convencions de la política que dirigeix la cultura que compromet l'artista i que ocupa el lloc de l'art a l'estudi de l'artista (...)"

On és el centre i on la perifèria?

Sempre he pensat que això del centre i la perifèria era una mica com el discurs sobre el sexe dels àngels. Per sort, ara, amb Internet, aquesta discussió queda gairebé obsoleta. En el fons, un es desplaça cap a on van els seus interessos vitals, siguin quines siguin les prioritats de cadascú. Quan vols alguna cosa de debò, ja ets al centre d'aquesta.

Quin dels projectes que has fet t'ha engrescat més?

M'apassiona i m'obsessiona qualsevol cosa que emprenc. Hi poso, en tot, sempre el mateix grau d'empenta. És com si t'hagués de respondre quin dels meus fills m'estimo més. Tots conformen una família. I diguem que l'últim arribat és el que té més atencions. Ara mateix m'interessa molt treballar la imatge en directe i combinar-la mitjançant una connexió telemàtica amb altres espais simultanis; és com dotar les coses del do d'ubiquïtat.

Això de treballar sempre amb pintors?

Sí, m'agrada de col·laborar amb músics i amb artistes en general -que sovint no són pintors-, ho trobo molt enriquidor. Això permet d'endinsar-se en altres camps que sempre eixamplen el teu propi llenguatge.

Perquè els catalans sempre ens sentim menystinguts?

Crec que això és un tòpic. Hi ha els catalans que se senten menystinguts i els catalans que tenen coll avall que ho tenen tot pagat vagin on vagin. Jo particularment no he sentit mai, ni per un sol moment, aquest menyspreu, ni tant sols a França, on he viscut com a filla d'immigrants catalans fins gairebé els divuit anys.

En quins projectes treballes en aquests moments?

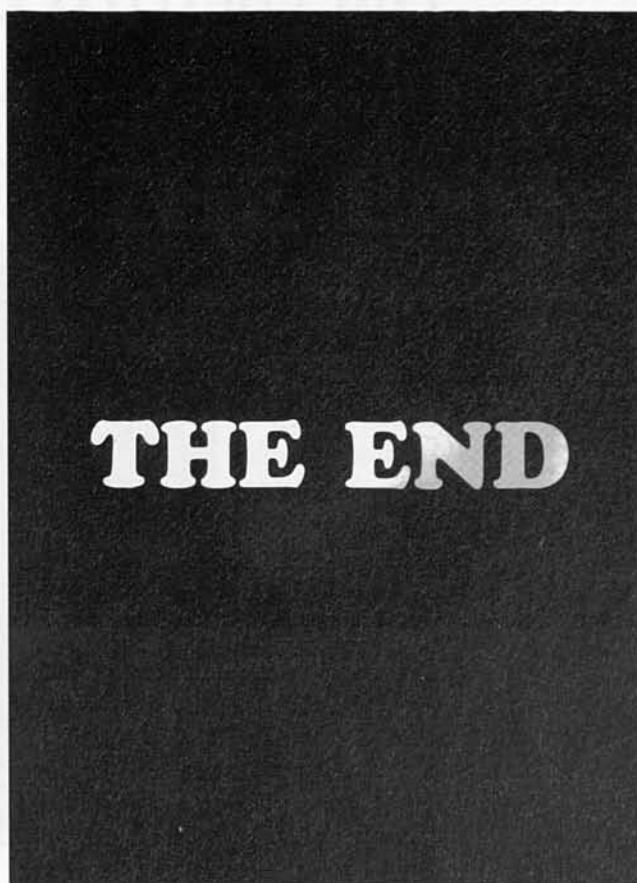
Tinc diversos fronts oberts. Pel que fa a llibres, un cançoner, i un llibre de poemes que, ara com ara, és diu "El cos del text". I pel que fa a l'art, doncs em porta de cap una obra que vull fer amb un robot aspiradora d'aquests rodons que netegen sols, però no trobo la manera de tenir-ne un, per poder fer la instal·lació de vídeo que tinc esbossada, i que es dirà "No menys és de més" parafrasejant -amb un joc pervers- el "menys és més" de Mies van der Rohe. I també vaig al darrere de poder fer un recital audiovisual amb el do d'ubiquïtat que t'explicava més amunt, bo i fusionant dos escenaris. Un escenari podria ser a Palma, per exemple, i l'altre a Barcelona. T'hi apuntes?

Fet, quan vulguis, ho fem.

Pau Vadell i Vallbona

ADÉU *TEMPS MODERNS*!

T*emps Moderns* ha tancat les portes en la seva versió impresa. Al llarg d'una trajectòria editorial de setze anys, sota la direcció de Jaume Vidal, s'han publicat 158 números de *Temps Moderns / Papers de cinema*, revista editada por «Sa Nostra». En aquest període, *Temps Moderns* ha comptat amb quasi un centenar de col·laboradors i, entre tantes de signatures, no hi mancaren les de reconeguts crítics, com Roman Gubern, Enric Alberich ni les d'altres escriptors de projecció internacional, com Reynaldo González, Sergio Pitó i Sergio Ramírez.

Jaume Vidal recordava que la publicació va néixer lligada a les projeccions cinematogràfiques setmanals, que es feien en el Centre de Cultura del carrer Concepció de Palma. En el centre cultural de «Sa Nostra», s'han pogut seguir interessants cicles dedicats als Lumière, Chaplin, Jean Vigo, Ford, Griffith, Renoir, Hawks i Huston, entre molts altres dedicats a grans directors del setè art. Vidal rememorava la bona acollida que tengué aquella activitat cinematogràfica per part del públic jove; que potser veia per primera vegada cinema clàssic, en blanc i negre; i per les persones més grans, que recordaven aquelles pel·lícules que havien vist en la seva joventut; i també per les de mitjana edat, que podien gaudir de la visió de films en una gran pantalla que, tal vegada, només havien pogut veure per televisió.

Temps Moderns incloïa articles de fons i algunes sèries monogràfiques, com les dedicades als començaments de la indústria cinematogràfica a Mallorca i comp-

tà amb algunes aportacions importants com, -ho recordava Jaume Vidal-, la de J. A. Mendiola, el qual descobrí l'antiga pel·lícula mallorquina *El secreto de la pedriza*. I, -ja en la darrera època-, el cinema fet a l'Illa ha ocupat bona part dels seus continguts. Mallorca compta amb l'«Arxiu del So i de la Imatge», però, degut a la manca de pressupost, no es pot dir que sigui una filmoteca en el sentit més ampli del terme. De fet, quant a projeccions, *Temps Moderns / Papers de cinema* ha exercit la funció que més tost correspondria a una filmoteca, però, -com afirmava Jaume Vidal-, la salvaguarda del patrimoni, la investigació i la protecció de la producció cinematogràfica pròpia els ha excedit. De les vuit pàgines inicials, *Temps Moderns* havia arribat a ser una publicació de setanta-quatre pàgines amb un tiratge de 1500 exemplars en cada edició, que es distribuïa per Mallorca i en les universitats catalanes i a Madrid. Jaume Vidal, -en una entrevista a la premsa local, en què agràia la col·laboració de tots els que hi havien participat-, comentava el recent tancament de la revista en format paper i anunciava una nova etapa, en què, -segons deia, fidels al nom de la capçalera de la revista, s'optarà pel format digital-, també manifestà que es sentia orgullós d'haver mantingut l'única publicació dedicada al cinema i feta en català, que ha tengut tan llarga vida i que ha cobert una fructífera etapa, que ara es tanca amb el darrer número (158) i l'editorial (*Mourir d'aimer*) que posa final a una època; i, com es diu a la contraportada de *Temps Moderns / Papers de cinema*, és **“THE END”**.

R.

SUTZURA 25: LA BRUTOR INTERIOR

COM A QUALITAT ESTÈTICA DEL POEMA

Adesiara, la poesia deu al poeta que un esclat vital s'hagi traduït en versos, on dipositar la brutor que ens acompanya, com un llast incòmode, de vegades, per a tota una vida. Aquest és el cas del poemari de Miquel Àngel Mas: *Sutzura 25*.

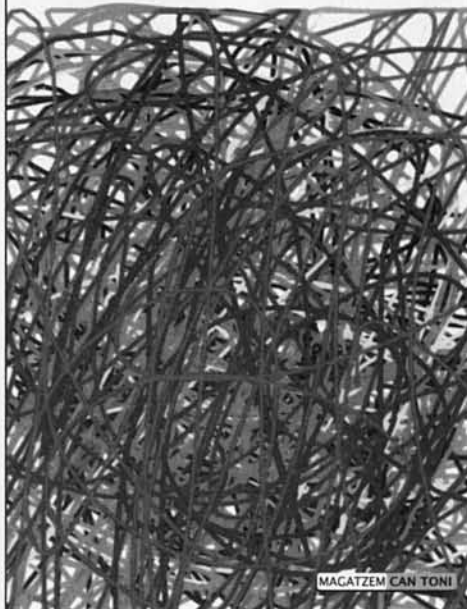
L'atractiu del títol es basa en la recerca de l'excelsitud del vocable buscada intencionadament per part del poeta, car en aquesta recerca es fonamenta el principi estètic de la poesia. El lector queda sorprès per la combinació de la paraula i el nombre, talment com si fos un descobriment, una troballa lèxica, que ens introduirà a un món nou: el de Miquel Àngel Mas. Els poemes, de títol breu i entenedor, copsen la mirada d'aquest mestre amb estudis de doctorat, en una demostració de moderna observació del món que ens envolta, de vegades sense sortir de la Mallorca turística, on ens descriu, per exemple, la sòrdida mort d'un estranger; al poema "Paco", nom que dona el títol al poema, recrea una atmosfera agredolça, car un suïcidi es produeix mentre sona alegrement Paco de Lucía i el narrador confessa "Només sé, / que les al·lotes / segueixen jugant / a volei-bol".

També les històries personals, en les quals hi apareixen amics i familiars, conformen el gruix del poemari. Poemes de calfred final, com el que du per títol "En vena", on el narrador s'identifica amb l'amic desaparegut, amb l'ús de la primera persona "Jo, Martí Horts i Fuster, morí als trenta-tres anys". L'esclat produït per la mort propera es transforma en l'eclosió del poema. Rafel, el primer poemari de Sebastià Alzamora, també sorgí d'una situació vital semblant, el traspàs d'un amic, i l'efecte (també a la crítica literària) va ser que s'havia arribat a una sinceritat compositiva, que fins i tot, a hores d'ara ha estat difícil de superar, fins i tot, per part del propi autor.

Al marge que la motivació en l'escriptura sigui produïda per un fet vital (no oblidem que la literatura és la vida, i a l'inversa), és l'autoexigència de l'autor que el durà a caminar pels llindars de la qualitat del poema. Miquel Àngel Mas, en una peça de càrrega eròtica notable narra "Pots riure tot el que vulguis, ja hi arribaràs, i segurament, si ets honest aniràs a les meves"; l'escriptura honesta fa que el poema guanyi en intensitat, i augmenti la seva tensió dramàtica. Creu essencial "dir la

SUTZURA 25

Miquel Àngel Mas

veritat, i la veritat més ancorada", però no hem d'oblidar que a la poesia moderna, amb el pes de l'hipòcrita lector baudelериà i la noció de poeta com a fingidor de Fernando Pessoa, l'autor també es veurà obligat per militància poètica a dir allò que és ver, però "sense, evidentment, dir l'estricta veritat", per deixar una esclatxa a la ficció del poema.

A "Carreteres secundàries", un títol que ens pot recordar *On the road* de Keruack, com a altres poemes, hi apareix el cotxe a manera de motiu poètic ("Tres amics dins un cotxe"; "vaig cap al cotxe"; "un megane 1500 d. c. i."; "mirar endavant / controlar el cotxe"; "un Donett Zedel de 1908"; "un seat panda"...), la carretera com a teló de fons, la vida com a trajecte, sempre la situació de moviment, la

fugida, amb amics o sol... El poeta crea un símbol que té molt a veure amb una situació escènica i temporal, que succeeix ràpidament, i de la que el protagonista no té el control suficient sobre els aconteixements, i tampoc sobre la consciència dels fets; així el punt de vista del narrador intervé únicament com a testimoni dels fets, i brinda al lector la possibilitat d'interpretar-los.

Ja hem dit que l'honestedat, encertadament, també forma part de la poètica que presenta Miquel Àngel Mas, aquesta sinceritat queda palesa en les reflexions metaliteràries, tema marcadament posmodern. Així ho entenem en axiomes tan contundents com "Forces els poemes, violes els poemes" o a "quan escric un poema em trec, abans que res, tres espines de pus." A més, l'autor expressa el seu criteri i deixa clara la seva poètica: "a més pes de brutor, més qualitat del poema". I podem relacionar aquesta brutor del poema amb el realisme brut d'autors com Roger Wolfe, citat pel mateix poeta, Charles Bukowsky, etcètera. Els elements que ho ratifiquen són el títol d'"Orina", o reflexions com la següent: "quan cavil perquè pens el que pens percep l'acte simplíssim d'una rata que esqueixa una bossa de fems" o "feixos de rotunda veritat bruta".

En definitiva, *Sutzura 25* és un llibre on l'autor s'esforça en presentar una realitat gens agradable, però més propera a la veritat, on se n'oculta una altra de més profunda i personal, marcada pel tint obscur de la tragèdia, on l'autor exorcisa la brutor dels seus mals mitjançant la seva escriptura.

Joan Cabalgante Guasp

MIQUEL ÀNGEL MAS MAS va néixer el 19 de maig de 1972, a Maria de la Salut (nord de Mallorca); és Diplomant en Educació Primària i Llicenciat en Pedagogia i té estudis de doctorat. Actualment treballa com a mestre d'educació terapèutica en una escola. Ha publicat nombrosos articles en revistes dedicades a l'educació (*Guix*, *Tresquarts*, *Pissarra* i *Revista Iberoamericana de Educació*) i és coautor del llibre *Programa de conducta social. Una experiència des de l'escola* (Palma, 2008) i l'autor de *Sutzura 25*, (publicat dins la col·lecció «Magatzem Can Toni», número 52, per Edicions Documenta Balear, Palma, 2010).

Poemes de *Sutzura 25*

UN CA AL BALCÓ

Segurament el propietari
el durà a passejar vint o trenta minuts
cada dia.

Llavors li resten vint-i-tres hores i trenta minuts
per poder mirar la seva taula i el seu possible hoste.

Na Maria, la cambrera, em du la pizza
Pizza Funghi Porcini.

- Maria, una mica de tabasco.

***

PEUS

"Forces els poemes, violes els poemes",
em va fer avinent la meua esposa.

La meua rèplica:
"En el dia de cada dia no hi ha temps per escriure. Ara
és temps de fer-ho".

El meu ca lladra, n'espera els peus. La veïna escorxa un
conill al corral.

Mentides. Excuses de mal pagador.
Estic violant moltes coses.

No només els poemes.

***

EN VENA

Tres amics dins un cotxe.

Em vaig ficar el cotxe en vena.

Els tres amb el cap fora,
CANTÀVEM.
EM DIVERTIEN.

Vàrem fer pana.

Jo, Martí Horts i Fuster, morí als trenta-tres anys.

LA POESIA CONTEMPORÀNIA A LES BALEARS (I)

Joan Pomar Mir, fotografia: Joan (Campos, agost 2009)

Bon dia i bona hora:

En primer lloc, permeteu-me agrair, ben de cor, la convidada per aquesta xerrada d'avui sobre la poesia més recent i actual a casa nostra. La Universitat de Lleida, i molt especialment, el vostre professor Joan Ramon Veny i Mesquida són els que ho han fet possible i no tenc més que paraules de gratitud i estima per poder compartir aquests instants amb tots vosaltres.

El que voldria és contagiar-vos la meva passió per la poesia, però, com sempre passa, d'una manera subjectiva. Sobretot intentaré acostar-vos al batec de cada poema, i només transcriuré aquells versos que a mi m'agraden, que em transmeten emocions i sentiments diversos, que ens dibuixen paisatges amb solcs als sementers o el besar suau de les ones quan moren a la platja. Potser, l'únic mèrit que puc esgrimir és haver llegit poesia. Sóc lector, addicte i reincident. M'agradaria, per tant, poder seduir-vos i enganxar-vos a aquest goig de les paraules amb ritmes i rimes, als seus sons i al seu bessó.

Per això, la meva exposició intentarà ser mengívola, entremesclant aquells versos que m'han cridat l'atenció -i que desig mostrar, per fer córrer la veu dels nostres poetes-, amb fragments explicatius de tendències, generacions poètiques o llibres i publicacions que cal tenir-hi esment. També, si ens atenem a l'epígraf "*La poesia contemporània a les Balears*" és, per fugir, una vegada més, de tota casta de centralismes. Possiblement, si pretengués parlar únicament de la poesia a Mallorca, seria més senzill per a mi, i, per ventura, més ric amb matisos, aprofundint d'una forma més acurada i amb els registres i exemples que

tenc més a mà. Però no vull deixar de parlar de la poesia que s'ha fet i de la que es fa ara a les illes germanes de Menorca i Eivissa. Com veureu, només ressenyarem les primeres espases, a més d'introduir alguna veu novella, que encara no sabem ben bé si en un futur fruitarà.

Començam amb Eivissa. Potser el poeta eivissenc, per excel·lència, sigui M. Villangómez. (1913/2002). D'ell s'ha dit que: "*Les coincidències entre algunes característiques de l'Escola Mallorquina i la poesia de Villangómez -com la temàtica paisatgística, la pulcritud lingüística i la preocupació formal- han donat peu a alguns crítics a adscriure el nostre poeta a l'esmentada Escola. És possible que aquelles característiques tinguin utilitat a l'hora d'establir les diferències entre l'actitud "fundacional" de l'Escola Mallorquina enfront dels poetes modernistes coetanis, en els quals predominen les preocupacions existencials o socials i la despreocupació per la llengua i la forma. En canvi, no semblen criteris vàlids per a clarificar la posició d'escriptors com Villangómez, formats literàriament bastant després del triomf de l'estètica noucentista.* (1) El 1989, rep el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, i el '91, l'editorial Columna publica en tres volums les *Obres Completes. Versions de poesia*. Del 1949, quan surt al carrer *Elegies i paisatges* dins el poema *Cançó de vesprada*, vegem-ne la força i la bellesa d'aquest vers: ... *Voler l'impossible ens cal, i no que mori el desig*, que, -com a ressenya curiosa-, cal esmentar que el lingüista Cosme Aguiló, amic de la família Veny-Mesquida, té gravats aquests mateixos mots de Villangómez a la façana de ca seva, alçada amb pedra de Santanyí. L'obra de Villangómez és fecunda i no podem detallar-la, fil per randa, com voldríem. De la seva aportació, assaborim l'alè mediterrani i illenc quan escriu: ... *i entre ribera i ribera, / amb un rosari partit / d'illots que treuen el pit, / resta la mar presonera*.

Jean Serra, nascut a l'Alger el 1952, fill de pares eivissencs exiliats, és un poeta d'Eivissa, amb tots els drets. No faré l'exercici d'enumerar la llarga trencafilla de les obres publicades per cada autor que citaré, només en veurem algunes. De Serra, del llibre *Oberta riba*, el títol sorgeix d'un vers del mestre Villangómez "*Com anomenar l'ombra des de l'oberta riba?*" en llegirem un fragment, però abans recordem que "*l'ombra és la mort i la riba és la vida*".(2)

Com dèiem, en feim un tast de *Meditació* -en prosa poètica-. És aquest: "*Tanmateix, m'hauria agradat no haver hagut de guerrear. No m'han complagut les victòries. Ans el contrari, he comptat amb tristesa les*

baixes i pèrdues. Mai no he humiliat als vençuts. ¿Quin dret tenim a imposar els nostres costums i les nostres lleis a altres pobles? Als germànics els diem "bàrbars", només perquè són diferents. No érem també nosaltres pagesos incultes, abans d'aprendre de Grècia?...

Tenia la idea de citar els poetes de manera cronològica, partint de la seva data de naixença i, ja de bon començament, he romput aquest ordre per treure la saga dels Marí, tots a la vegada. Desconec si tenen parentiu entre ells, perquè el seu primer llinatge és molt usual a Eivissa. Així, idò, hem de ressenyar Antoni Marí (1944), Josep Marí (1948), Isidor Marí (del '49) i Manel Marí (1975). Si parlem d'Isidor, s'ha de dir que, de ben jove fou membre del grup musical UC, mostrà les cançons tradicionals de l'illa d'Eivissa i musicà poemes dels autors més propers. En el seu llibre *Enjogassats i dispersos (3)*, clou amb l'apartat *Pansiments i penjaments* (perquè, com diu l'autor: "no tenc la gosadia d'anomenar-los pensaments).

Veiem-ne aquest escandall:

BODEGÓ

*El sol és un pa de pagès daurat.
La lluna un formatge tendre.*

CONSOL

*L'avantatge d'una nit molt fosca
és que ni t'adones que hi ha nivols.*

MONARQUIA

La meua sang blava és la mar.

Tancam el capítol dels Marí, amb en Manel; ha obtingut el Premi Miquel Àngel Riera (1998), el Premi Mallorca de Poesia 2005 i el Ciutat de Palma Joan Alcover 2007. En aquest darrer, l'obra es titula *El Tàlem*, i l'autor "ens apropa a un món que rebutja no perquè no l'entengui, sinó justament perquè l'entén massa bé" (4).

Un altre punt a tenir en compte són les edicions (en paper i en àudio) que duu endavant la Fundació ACA (Àrea de Creació Acústica) de Búger (Mallorca) amb l'anyal lliurament del *Solstici d'estiu* que encetà el 1997 i encara continuen. En un principi, es dedicava als joves poetes de les Illes Balears, per a, posteriorment, abraçar als dels Països Catalans. Aquest apartat potser interressi al vostre professor Joan Ramon Veny i al seu col·lega Jordi Malé pel seu -i nostre, i de tots- *Corpus Literari Digital* que porten endavant amb l'«Aula Màrius Torres», perquè la fundació ACA té la col·lecció *Veu de Poeta* que porta enregistrats a poetes consagrats, com el ja esmentat Marià Villangómez, i altres poetes mallorquins com Antoni Vidal Ferrando, Miquel López Crespí o Biel Mesquida, encara que

aquest darrer nasqué, circumstancialment, a Castelló de la Plana.

Hauríem d'esmentar, així mateix, per cloure amb els poetes eivissencs, a Bartomeu Ribes Guasch, el qual hi neix l'any 1959 i té varis llibres publicats. Guardonat amb el premi Vila de Martorell (2006) pel recull *Línia de flotació*. És col·laborador habitual de la revista *S'Esclop*, *Quadern cultural*, una publicació de la que en parlarem després.

* * *

Abans d'apropar-nos als poetes menorquins, caldria analitzar uns punts bàsics, però també, alhora, necessaris. Així idò: *La poesia de les Balears, malgrat la precarietat i la minorització a què la llengua catalana ha estat sotmesa a les nostres Illes, ha estat durant molt de temps la punta de llança de la nostra cultura i de les nostres lletres. Així mateix, ha esdevingut el gènere literari més innovador i el més permeable als canvis i a l'experimentació, aquell en què s'han assajat les provatures formals i temàtiques més avançades*. Hem d'afegir-hi unes consideracions per ampliar el que dèiem ara: *Dues línies estètiques contribuïren a la modernització de la poesia de les Balears. Per un costat, des dels inicis dels anys 50 el conreu per part del grup de postguerra d'una poesia que pren com a model principal la generació castellana del 27 tindrà la seva continuïtat durant els anys 60 i fins el 70. No sols seguiran aquest model els poetes dels anys 50, sinó que en bona mesura molts dels autors més joves també continuaran aquesta línia. Per un altre costat, l'aparició del realisme històric, de la literatura compromesa, contribuirà a precipitar la desaparició de l'Escola Mallorquina. La poesia metafòrica i la poesia realista, malgrat ésser en principi antagoniques, coexistiran uns anys i, fins i tot, en uns mateixos autors. (5)*

* * *

El nostre viatge poètic ens porta ara, desplegant veles -i amb l'ajut dels vents- fins a Ciutadella, on neix el 1952 Joan Francesc López Casasnovas, professor de Llengua i Literatura i amb una considerable tasca política. Ha publicat mitja dotzena de llibres de poesia i és, també, impulsor de la col·lecció menorquina «Xibau». Dos anys després, el 54, neix a Alaior, Pere Gomila, del que ara en veim uns versos: *És persistent la fosca / com una estranya nosa, / com un malson llarguíssim. / És profunda la soledat / com la grapa feridora / d'un desamor irònic. / Són agres les paraules / eixides de tantes boques, / el renec i l'es-*

*carni: / És difícil la història / compresa en nosaltres,
/ com una saviesa inabastable. / Són rares les cançons,
/ i rar el bes amable, / l'últim repòs i l'ànim...*

Els versos continuen, però hem d'escapçar per parlar de més poetes, en aquest cas, de Ponç Pons (1954), l'autor menorquí més guardonat i del que recordam el seu "escriure", mot que neix de la seva ploma per lligar viure i escriure, perquè l'un i l'altre, com el respirar, són funcions elementals per a l'escriptor. Dels premis obtinguts cal esmentar, entre d'altres, el Ciutat de Palma amb el recull *On s'acaba el sender*; Jocs Florals de Barcelona i Premi de la Crítica amb *Estigma*; el Carles Riba amb *Salobre*; el Premi Alfons el Magnànim amb *Pessoanes*, o *Nura*, premi Ramon Llull de les Illes Balears i Premi de la Crítica 2007, a més de novel·les, traduccions i, fins i tot, una recent incursió al teatre (*Lokus*). De *Nura*, assaborim unes mostres, agafades d'aquí i d'enllà, sense cap ordre en concret:

*La bondat i el perdó sé que ens poden fer lliures
Crec que Déu més que encens el que vol és justícia*

...

*Les gavines silents espicassen metàfores
L'arenal es va omplint d'esquelets blancs de versos*

...

*Els més grans pensaments encoratgen la vida
La millor teoria ha estat sempre la pràctica*

...

La tria podria continuar, perquè l'anyada és abundant i de bon gra. Com hem vist, la temàtica és diversa i de calat. Els mots, a més de bells, ens poden ensenyar a pensar; i a destriar camins. Podem cloure el tast amb aquest altre vers magnífic de Ponç Pons: *Som allò que llegim i tenim el que dam.*

De Menorca, hem de mencionar Damià Borràs (Maó, 1957) i Francesc Florit i Nin (Ciutadella, 1960), però abans volem citar 2002, *una antologia de joves poetes menorquins* dels «Quaderns Xibau», i que aquella edició, selecció i pròleg, fou a cura d'Àngel Mifsud Ciscar i del ja ressenyat Joan Francesc López Casasnovas; en la que hi trobam un grapat de joves, que ara deuen tenir una trentena d'anys. D'ells: Òscar Bagur, Pau Janer i Biel Pons Pons, inclosos també, a part d'aquest núm. 10 de «Xibau», als exemplars de *Solstici d'Estiu* de la Fundació ACA, que ja havíem esmentat. Els altres integrants d'aquesta antologia menorquina són Guillem Alfocea, Joel Bagur, Sergi Cleofé, Clara Elorduy, Sílvia Pons i Tomeu Truyol.

El jovent, potser té les emocions més arran de pell. Els qui anam sumant anys, -massa de pressa-, probablement ja no tenim les alegries ni les tristors tan pro-

Joan Pomar

La poesia catalana contemporània a les Balears

10 de març de 2010, a les 17.00h

UNIVERSITAT DE LLEIDA

Edifici del Rectorat - Plaça de Víctor Siurana, 1

Departament de Filologia Catalana i Comunicació

Seminari Acadèmic (Aula 2.28)

Universitat de Lleida

Departament de Filologia Catalana i Comunicació

Grup de Recerca AULA MÀJORE TORRES

AULA FILÒLOGA TORRES

fundes. El pas del temps posa una patina, encara que jo em rebel. Això vos ho deia perquè ara veurem dos breus poemes, un de simpàtic i divertit, mentre que l'altre, és ben bé romàntic. El primer és de Sílvia Pons titulat *Poetes fantasma*. És aquest: *Caminaven al ritme de New York, New York / perquè feien versos / i els vam descobrir. / Ara caminen amb el cul estret al ritme d'una marxa.* El segon és d'Òscar Bagur, i diu així: *Quan plou de nit a la mar, / quan la mar plora de nit, / les teves besades vénen / i se'n van i tornen; / i patró del vaixell del desig / solc la mar / amb estels a popa i a dalt.*

Joan Pomar Mir

Ponència llegida a la Universitat de Lleida (10-III-2010)

Notes bibliogràfiques:

- (1) *Paraula de Poeta*, «Col·lecció Poetes Essencials», núm. 15 - MARIÀ VILLANGÓMEZ LLOBET, - del pròleg *L'obra de Marià Villangómez* -, signat per ISIDOR MARÍ (editat per la Conselleria d'Educació i Cultura - Govern de les Illes Balears), 2001. (2) *Oberta Riba* de JEAN SERRA - Poesia/10 - Leonard Muntaner Ed., 2003. (3) *Enjogassats i dispersos* d'ISIDOR MARÍ - Publicacions de l'Acadèmia Can Sifre, «Col·lecció l'Argentera», 2008. (4) *El tàlem* de MANEL MARÍ, Editorial Moll, «Col·lecció Balenguera», núm.142, 2008. (5) *La poesia a les Balears al final del mil·lenni*, antologia poètica a cura de PERE ROSSELLÓ BOVER - Edicions Documenta Balear - «Col·lecció Magatzem Can Toni» / 14, 2003.

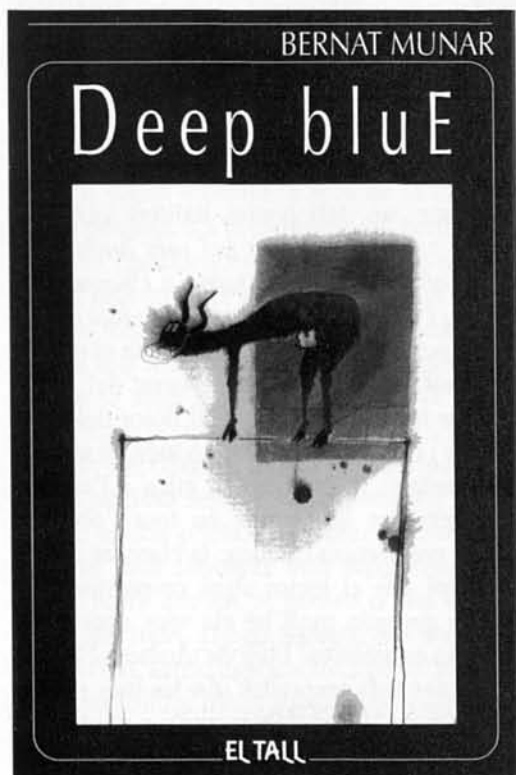

No és una qüestió de fe, sinó de gregarisme, de sentir-nos Embolcallats per l'horda que ens remolca i protegeix. No És qüestió de parlar d'una persona única i irrepetible, encara Que abans de ser Papa s'ha de ser un zigot; no, Es tracta d'emmirallar-nos en el Dirigent, el que ens mena cap A la pastura o el corral, el Tirà generós i esclau Del nostre bé de caps de ramat destinats a l'escorxador. Es Tracta de sentir-nos, precisament, destinats a alguna cosa, de Formar part d'un cabalós corrent que va cap a alguna part Passant, ara, per aquí. Cada vegada que es mor un Papa, Un Dictador, un President, una Princesa o una Desgraciada gran Actriu, tenim a l'abast una altra fita Irrebatible per a la nostra erràtica, desarelada successió De saludables i terribles estones de vacuïtat.

De la 1ª part de *Deep blue*

26

El Tall editorial, Mallorca, 1ª ed. abril 2010
Coberta i il·lustracions d'Alicia Llabrés
Pròleg de Jeroni Salom

Què hi tenen a veure, aquí, ni el context ni El punt de vista, quan el que passa afecta una Persona única, una única persona... A mitjan Dels seixanta sonaven, molt lluny, el *we shall overcome* i el *Blowing in the wind* i se sentia, molt lluny, l'olor De socarrat del napalm i, aquí, els dies eren més blaus I profunds del que mai no toman a ser. *Sa Catalana*, Curra i mengívola, corria per la voravia en Negligé darrere el primer menut, el cridava Amb un falset com de mòbil: -*Juan Francisco, nene...* Ningú No se la prenia gaire seriosament. Se separà de l'home, un voluminós I flonjo oficinista de banca -que morí prest amb una Bossa de la compra a cada mà. Del primogènit ronda, encara, la vaga Figura d'un jove esprimatxat i llargarut amb Barba clara, que es va desintoxicar per decisió pròpia, Definitivament, als vint-i-tres. La segona Filla, amb un impressionant danès negre Voltant per allà, intentava vendre el pis pudent On es refugià el seu pare. I encara queda un tercer fill. *Sa Catalana* és ben malviva; l'han vist, fa poc, tancant la processó Del Divendres Sant, taral·lejant la marxa fúnebre darrere La banda municipal. Sol assistir, també, als concerts patrocinats Per l'ajuntament, on la senten esgargamellar-se cridant Més fort que el cor de torn. Per la blogosfera circulen molt diverses Opinións sobre *we shall overcome*, algú ja En diu «aquesta cansada cançó».

Bernat Munar

De la segona part del llibre titulada
Suicidis i altres resurreccions

ENTRE EL DOLOR I LA LLUM

Voldria agrair al professor i poeta Diego Sabiote que m'hagi confiat la presentació del llibre de poemes *Infantarà la nit*. Que un professor encomani la presentació a un alumne diu molt de la seva generositat. Com a professor, té una qualitat meravellosa: la de l'acolliment, sap aturar-se pels passadissos de la Universitat i interessar-se per la trajectòria de l'alumne; dit amb poques paraules: sap fer cas, estar atent a l'ésser humà que veu en cada alumne nou. Tot plegat diu que ens trobam davant un poeta de grandíssima qualitat humana. I qui el coneix, sap que la seva poesia traspua la bondat exquisida del mateix poeta. En Diego Sabiote tot és autèntic: persona, professor, poeta.

D'altra banda, centrant-nos en el poemari, vull destacar-ne uns punts: la impressió fabulosa del llibre amb la fotografia magnífica de Formentor de Lleonard Muntaner. Un Formentor que no cal dir-ho és el referent literari al que Diego Sabiote ha volgut agermanar-se. El títol molt bell del llibre: *Infantarà la nit. La noche encinta*. Què pot infantar la nit? ens demanarem. Veurem com és la llum, la claredat, l'esperança d'un nou dia on els conflictes es resolguin. En aquesta aposta de futur del títol hi ha moltes de les claus de la poesia de Diego Sabiote.

Pensem que es podria fer un estudi de la seva obra partint només dels seus títols, pel significat que porten. Recordau-ne alguns: *La otra voz, La canción de las orillas, Los hijos de ningún tiempo, La liturgia de los pájaros, La hora de la brisa* i tants d'altres. Hi ha la lluita entre la claror i la fosca, la veu que sempre és una altra, perquè és més fonda; hi ha el desig de contemplar el vol dels ocells i d'aturar-se en els petits elements de la natura per aprendre els secrets de la vida; hi ha, en definitiva, una indagació entorn del dolor del món, un cant a la bellesa i la recerca de Déu com a referent final.

La traducció de Nicolau Dols és excel·lent, d'altíssima elegància i capaç de recrear el poema per fer que la versió catalana prengui la seva pròpia volada. Vegeu aquest exemple en el poema Eco: *La canción del grillo / no se pierde en la noche: / su eco brilla en la luz de las estrellas*. En la traducció, Dols diu: *El cant del grill/ dins la nit no es desfà / és un eco que brilla / en la llum dels estels*. La seva traducció ens ofereix musicalitat i ritmes nous i savis.

I el pròleg de Daniel Capó és profund i bell i duu per títol *L'inoblidable*. Mereix ser rellegit moltes vegades; recorda, entre d'altres punts, i de manera encertada, la importància que té el pensament d'E. Lévinas en l'obra de Diego Sabiote i la seva defensa del rostre de l'altre, del desvalgut, de l'orfe i comunica que "*l'home existeix perquè és inoblidable per a Déu*", malgrat "*es doni una debilitat de la resposta que es fa paraula per anomenar l'inoblidable*". I, quan parla de la rellevància de l'amor en l'obra del poeta, també ens dirà que "*L'eco de l'amor és la gratitud*".

Diego Sabiote, fotografia: Joan (2005)

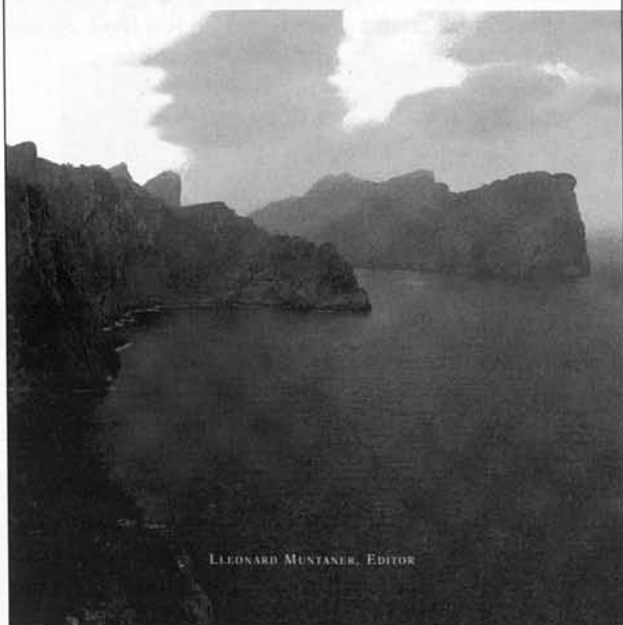

La dedicatòria del llibre va endreçada a Alexandre Manuel, al preciós nét del poeta, el qual és el protagonista principal d'alguns dels poemes. I del poema clau que tanca el llibre. Així, tot el poemari esdevé un cant a la vida, a la vida que comença i que es comunica a través de les vivències del poeta. Una vida i una altra queden entrelaçades per un intercanvi d'afectes fondíssim. Escoltau els versos següents que emocionat adreça al seu nét: "*Amb la teva, la meua veu, unides / donaran nom i vida a moltes coses / que jo no he dit mai, / però les he creat amb les mans maldestres / amb tu per sempre restaran cantant.*"

Giuseppe Conte, un dels poetes italians vius més interessants, diu: "*Jo estic animat pel més humil dels propòsits, salvar allò que hi ha d'humà a l'home, allò que hi ha de diví a l'univers sencer i el llenguatge és l'únic mitjà que tinc per fer-ho*". Diego Sabiote fa el mateix i, si obrim la mirada vers el paisatge concret del llibre, podem contemplar-hi tres grans parts: el dolor del món, el cant a la bellesa i el diàleg amb Déu. A més, hi trobam dos punts fonamentals: la predilecció ètica i l'elecció estètica. Comencem per la segona: en tota l'obra de Sabiote hi ha una preferència estètica: la claredat comunicativa. Diego vol que el lector sigui co-partícep del que diu, per això garbella molt bé els seus continguts dotant-los de nua expressiva. Fuig de qualsevol barroquisme i les paraules més emprades són les més properes a la parla quotidiana. Ell mateix recomana a tot poeta que "*no maltracti al lector*", així ens comenta: "*Poeta... / no maltractis el lector: / Que el jou sigui suau / i lleugera la càrrega*". Els poemes són entenedors. També ho demostra en l'elecció del haikús, la composició poètica japonesa caracteritzada per la brevetat, concisió i intensitat. Per tot plegat ve a dir-nos que el poeta no ha de capbussar-se per viaranys obscurs quan el que es pot dir té a l'abast caminós netejats. La comprensió ha d'acompanyar al lector a cada passa.

Diego Sabiote

Infantarà la nit

LLEONARD MUNTANER, EDITOR

Traducció de Nicolau Dols. Pròleg de Daniel Capó
Coberta: "Formentor", foto de Lleonard Muntaner

Com Umberto Saba, poeta italià del primer terç del XX, torna usar mots habituals que semblen nous, com si cap poeta els hagués usat mai. Així apareixen de bell nou paraules com "cor", "rosa", "ànima", "terra" ...

Un segon element, a més de la claredat, és l'opció per la petitesa. La preferència pel petit en Diego Sabiote té arrels franciscanes. D'aquí que no té cap problema en què el protagonista sigui un gorrió, un grill o una fulla ... d'igual manera que pel poeta franciscà Jacopone da Todi ho era una modesta abella. Diego tracta els elements de la natura amb la mateixa delicadesa de Sant Francesc que s'aturava pels camins a retirar els caragols per evitar que els trepitjassin. Cal insistir en què l'enorme interès per la petitesa sempre vol representar molt més. I, en la línia d'aquest poeta, així mateix enalteix la universalitat a partir dels elements més insignificants. Igual que el poeta italià que en el gemec d'una cabra intuïa tot el dolor del món, Diego Sabiote -en una flor tallada d'un cop de mà, sense explicació- veu tot allò que es perd per la insensibilitat incontrolada dels éssers humans; hi veu la dificultat que representa crear i la facilitat amb què es poden destruir les coses creades. En els seus versos, se sembla a qualcú que ha recollit la flor tallada del camí i mira al cel demanant explicació, com aquells primers filòsofs que no s'aturaven d'observar les estrelles. Presenta tota una exposició de motius: la fragilitat de tot, de nosaltres mateixos ens obliga a cercar suports fermes. La vida sempre és fràgil i, per això, cal alçar la mirada vers horitzons més segurs. No ens hem de quedar, empe-

rò, només en l'element petit, sinó que hem de percebre també la universalitat que porta. Diego, a més de poeta, és filòsof. Perquè ha tocat amb les seves mans les pedres i ha respirat la seva pols, la seva veu és autèntica, sincera, lleugera com una fulla que el vent aixeca i la deixa reposar en un brollador d'aigua cristal·lina. A més a més, el seu lector trobarà indefugible una preocupació ètica i una aspiració vers el sagrat. Diego parla de Déu fins i tot quan no parla de Déu. En els seus versos sap que el camí vers el sagrat, l'aspiració cap a l'altura que inunda la totalitat de la seva poesia, només es pot fer si abans ens aturam també davant el dolor del món. És el que ell fa en poemes com *Àfrica*, *Sudan*, *Holocaust a plena llum* del tot memorable, al *Tsunami d'Indonèsia* i tants d'altres on intenta mostrar el patiment amb nuesa sense abillaments innecessaris. Tractam de demostrar que aquesta preocupació ètica, és a dir, aquest capficament insistent per la justícia, per la sort del debils, és el que enllaça la seva obra amb l'espiritualitat. No és una espiritualitat que fuig del món sinó, precisament, perquè coneix el món, hi injecta tota la seva força esperançada. La seva poesia és especialment fonda, perquè és humanament sàvia. A partir d'aquí, idò, la llum cobra sentit, les ànsies espirituals poden arrelar dins la vida de les persones. Per això, Diego Sabiote fuig de parlar de si mateix i es centra en l'univers que l'envolta. Lluita per establir un lligam de bondat que curi les nafres del món. I emmarca molts dels seus versos en una mena de diàleg entre les disciplines que han segellat la seva trajectòria intel·lectual: filosofia i teologia. Els filòsofs tenen veu per mitjà d'un poeta-filòsof que parla de Déu amb finesa. Ens filtra el pensament de Sant Agustí quan ens adverteix que és prioritari seguir la màxima: "*Estima i fes el que vulguis*".

I acabam, en aquest poemari el lector trobarà alens de bondat, un bàlsam d'un silenci viscut com esperança. No es estrany que el nostre poeta es fixàs en un poema primordial de Giacomo Leopardi: *Il passero solitario*. L'ocell de Leopardi contemplava entotsolat la vida des d'una torre, però anhelava participar de la vida, no sols viure allunyat de les emocions. Diego ens diu: participa de la vida, contempla la bellesa com un impuls cap el bé que pots oferir, comprèn el dolor del món i tracta de curar-lo, no et conformis en viure en la indiferència perquè hi ha molt per fer.

Llegiu la transparència dels seus versos i trobareu paraules plenes de coratge i un cor inquiet que mentre cerca Déu l'estima en els altres. Llegiu *Infantarà la nit* de Diego Sabiote; us ajudarà de bon de veres a estimar la bellesa i la veritat a l'hora, a ser més savis i a créixer en esperança.

Lluís Servera Sitjar

(Paraules de presentació de Lluís Servera Sitjar del poemari *Infantarà la nit*. *La noche encinta* de Diego Sabiote, en el Centre de Cultura «Sa Nostra», el dia 25 de maig d'enguany).

ANDREU VIDAL (1959-1998)

Àngel Terron, fotografia: Joan, (Palma 21-IV-2010)

Vaig conèixer Andreu Vidal arran de la publicació del seu primer llibre, *Xicriaini, Nit de Portes Cremades*.

D'aquest poemari, me n'havia parlat abans el pintor Ramon Canet, qui -en companyia de Joan Mas i Vives- havia detectat, en un alumne de formació professional, amb actituds poc participatives, l'embrió d'un bon poeta. Per subscripció popular entre els alumnes del col·legi Sant Josep Obrer, li varen publicar el llibre a la impremta d'un amic. L'autor tenia disset anys quan el llibre va veure la llum. Era l'any 1977.

El llibre em va interessar; era irregular, però, indubtablement tenia una força enorme. Vaig conèixer l'autor, crec que per mediació de Ramon Canet, a la llibreria de poesia «Cavall Verd», regentada per l'amic i poeta Rafel Jaume. El seu interès per la poesia era total, com també ho era el meu. Així vàrem debatre moltes coses durant molts anys.

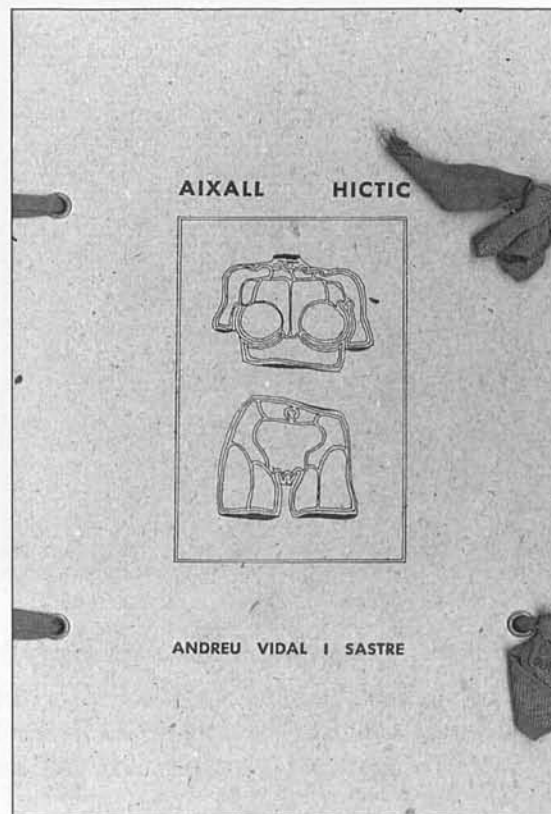
Junts, fèiem lectures conjuntes de poemes de diverses literatures. Jo li deixava llibres meus, que sempre em tornava. Així vàrem llegir Trakl, Celan, els expressionistes alemanys... Ell em parlava de Mircea Eliade, de l'alquímia psicològica de Jung i d'altres autors de la mateixa línia com Cirlot.

Jo vaig publicar «Blanc d'Ou» -manuscrita/impressa i de confecció manual i sense correcció d'errates- revista en la que ell col·laborà. Per a la col·lecció de *plaquettes* que ell va inaugurar amb *Aixall Híctic* amb els seus preciosos dibuixos, on es vislumbrava una musa sense cap, li vaig suggerir el títol de «La Musa Decapitada».

Després vàrem crear la col·lecció «Tafal» entre tots dos, ja que en aquells moments era molt difícil publicar en llengua catalana, especialment per als autors joves. Primer amb un anagrama d'Andreu Terrades, que representava un còccix, i, posteriorment, amb el dibuix d'un llibre obert, dissenyat per Miquel Barceló. Ambdós eren amics nostres i companys d'inspiracions etíliques en tuguris com el *Black Sheep*. El contacte entre Andreu i jo es veia facilitat pel fet que érem veïnats. Vivíem pels tombants del mercat de la Plaça Pere Garau, i ens vàiem

cada dia per prendre el cafè després de dinar al bar *Jumbo*. Tot ha canviat. Ara aquesta cafeteria la regenta una parella de xinesos!

Andreu tenia una enorme timidesa, introversió que, de vegades, el feia semblar dur o agressiu a qui no el coneixia bé. Aquella cuirassa amagava una enorme tendresa interior. La nostra amistat mai no fou fàcil. Jo aspi-

*Aixall híctic d'Andreu Vidal
Plaquette de «La musa decapitada»*

rava a ser professor d'universitat de Química Inorgànica i ell mai no va voler acabar el tercer i darrer curs de delineant, perquè havia de d'anar a l'Institut Politècnic.

Andreu odiava els docents i qualsevol estructura de poder. El poder sempre lacerava la seva pell psicològica amb una severitat que a mi em sorprenia. Li encantava posar-ho tot en qüestió; era un magnífic polemista, a vegades defensava la idea contrària que representava pel pur plaer de la discussió i de la paraula.

Així mateix tenia una enorme capacitat de concentració. Es pot comprovar en qualsevol dels seus dibuixos, fins i tot els professionals com a delineant, o en la meticulositat del disseny i l'edició dels llibres de «Tafal». Ell era qui anava preferentment a la impremta. Tenia també una enorme capacitat verbal; curiosament, això debilitava els seus poemes. Al *Jumbo* i altres bars com *La Gàbia* de Santiago Carbonell, on vàrem mantenir una tertúlia, jo sempre li reprenia l'ús d'imatges i de versos innecessaris; ell els defensava a mort. A partir del 1987, quan ja ens vàiem menys, Andreu va anar polint la seva manera d'escriure i va donar a llum els seus llibres més madurs, i corregí el *Llibre de les Virtuts*, en el sentit que jo sempre li havia pregat. Però fou pròpia la seva decisió en la soledat absoluta de la creació. Abans, havia obtingut el Premi Ciutat de Palma de Poesia (1983) amb

Necròpsia, publicat el 1984, un llibre molt especial: ja és un poemari madur que conté tots els elements espirituals de la seva manera més personal d'entendre la poesia. El dia de la concessió del guardó, vàrem celebrar una gran festa, érem molt feliços tots dos i tots els amics que ens envoltaven. El meu pobre Renault 4, -"Jordi" era el seu nom-, va patir una rascada considerable a la Plaça de la Quartera de Palma degut a la meua poca perícia al volant exalçada per l'esperit espiuós.

Necròpsia d'Andreu Vidal, Ed. del Mall
Dibuix de coberta: Miquel Barceló (1984)

Malgrat els pocs recursos econòmics que teníem, -jo com ajudant d'universitat i ell com delineant-, editàrem sense cap tipus de suport ni ajuda la col·lecció «Tafal». Quan mir els llibres i els autors publicats, record les discussions inacabables per decidir la publicació d'un poemari; la condició era que tingués el vot favorable dels dos i això era molt difícil. Ara estic corprès per la perspectiva. Crec que ens vàrem avançar uns trenta anys al gust poètic. Ara comencen a entendre'ns els joves.

Volíem dues coses: escriure poesia en català per a tot l'àmbit territorial de la llengua (Catalunya, València i Balears), i vàrem editar autors d'aquest gran espai de la llengua catalana; i volíem escriure com ho havien fet T. S. Eliot en anglès, o G. Benn en alemany, sense cap altre límit que la nostra possible manca de talent.

La col·lecció «Tafal», la vàrem començar Andreu Cloquell, Andreu Vidal i jo. El suïcidi de Maria Antònia Padró i Andreu Cloquell, el juliol de 1979, ens va omplir d'amargor i va canviar les nostres vides, Vidal i jo vàrem haver de començar de nou; després s'hi va incorporar Joan Mas i Vives, el qual sempre va tenir cura de la correcció ortogràfica i estilística dels llibres. Joan Mas no va poder entendre la nostra radicalitat, mai li vàrem acceptar cap proposta de llibre per editar. Érem joves i creïem en la vida i en la bellesa.

Per la nostra tertúlia va passar Miquel Bauçà, quan va viure a Palma, més o manco l'any 1978. Els debats es perllongaren pels altres bars de Palma i a la discoteca *Yesterday*, on tocava Gato Pérez. Aquests debats algunes vegades duraven dies o quasi vint-i-quatre hores consecutives. Com em va dir la mare d'Andreu, vàrem tenir una bona època. I així fou. L'any 1982, vàrem publicar l'últim número de «Tafal», perquè es venien molt poc (entre 150 i 360 exemplars honestament venuts a les llibreries) i patíem unes pèrdues immenses. També s'havia posat de moda, en el seu segon brot, el que anomenen "poesia de l'experiència" i no ens agradava. A mi m'agradaven Gabriel Ferrater o Paco Brines i Andreu respectava ambdós poetes, però no enteníem aquests poemes de perfil baix i quotidià. Farts de descartar llibres, vàrem deixar de publicar. Jo me n'havia d'anar a l'estranger a fer el meu post-doctorat i preparava les meves oposicions per a Professor Titular. Això ens va distanciar inconscientment. Després de que guanyàs el premi «Carles Riba», el 1992, Andreu entra en una fase obscura, en la que feia gran abús d'alcohol i d'altres drogues. Per a mi, durant aquella època, fou difícil parlar amb ell; les converses eren disputes contínues i doloroses. Tanmateix, gràcies al suport de persones que el varen estimar, -com Karen Müller-, aconseguí sortir d'aquell pou i tornar a ser lluminós, va lliurar les seves traduccions de Paul Celan i va preparar l'edició del seu últim llibre, que finalment fou pòstum, *Ad Vivum*. Vaig poder xerrar de nou amb ell i discutírem d'aspectes com el meu paternalisme (que com a docent no puc evitar), però, ell va entendre que la nostra amistat sempre havia sigut complexa i profunda. No puc acceptar que el seu cor no volgués bategar més, just en el moment en què l'au Fènix remuntava el vol de bell nou. Sols després de contemplar la magnífica edició de la seva *Obra Poètica i altres escrits*, -editada per Margalida Pons i Karen Müller-, s'ha pogut mitigar en part el meu dolor.

Crec que Andreu Vidal era un d'aquests al·lots superdotats que el sistema aïlla i no vol utilitzar, perquè són polèmics i molt poc obediets. Pens que l'obra poètica d'Andreu li sobreviurà molts anys. Al meu parer, és densa i d'una enorme qualitat. Em sembla molt complicat traduir-lo, no sols per les seves idees, sinó també per la seva musicalitat trencada. Un altre motiu que ho dificulta és l'ús que fa dels arcaïsmes, que dificulten la troballa d'un joc d'equivalències en una altra llengua, com també la recerca que realitzava de sinònims rars, en desús i obscurs. Tot això comporta un gran repte per al traductor. En qualsevol cas, estam davant una gran obra equiparable, per la seva ambició, a la de Vladimir Holan, Claudio Rodríguez o Ted Hughes. L'obra d'Andreu Vidal aspira al màxim que la poesia pot donar de si.

Àngel Terron

Text llegit al «Centre Cultural Blanquerna» de Madrid, dia 23 d'abril de 2010, amb motiu de la presentació de *Huesos de sol* (Rosa Cúbica, Barcelona 2010), antologia de poemes i dietaris d'Andreu Vidal, traduïda al castellà per Joan Bufill (poemes) i per Karen Müller (proses).

CAMPOS ÉS POESIA

Celebrats els quatre actes en què es va configurar el primer cicle poètic i musical *CAMPOS ÉS POESIA*, volem deixar-ne constància en aquest quadern. Preteníem lligar paraula i música: la veu del propi poeta i d'altres, musicats en els pentagrames per la passió del músic. La poesia, els versos per ells mateixos, el ritme i els sons de cada paraula, solen tenir musicalitat i, a part del missatge, de la bellesa o la cruïra dels poemes, estan impregnats de melodia pròpia.

Aquestes reflexions (encara que antigues, perquè sempre, al meu parer, aquestes dues "parentes" -pobres o riques-, quan s'agafen de la mà indueixen als miracles) han sorgit, de nou, a l'hora de configurar el nou nat cicle *CAMPOS ÉS POESIA*, que ha començat a caminar amb ferma. De totes maneres, degut a la resposta excepcional del públic assistent a tots els recitals i per la qualitat i varietat lloables dels mateixos, tal vegada, -des de fora i amb la distància que marca el temps-, pens que qualcú, amb imparcialitat, haurà de parlar-ne i valorar les passes fetes i veure quin és el camí a seguir en anys vinents.

A la primera cita, del 16 d'abril, sota l'epígraf *Poetes de Mallorca*, tinguérem el privilegi de reunir quatre autors de prestigi: Gabriel Florit, Lluís Maicas, Antoni Vidal Ferrando i Antònia Vicens. No crec que sigui necessari aprofundir en la seva obra, perquè sovint, des de *S'Esclop*, se n'ha parlat i mostrat els seus versos o les seves proses. Volem ressenyar que Gabriel Florit llegí els poemes *Dir cirera*, *Érem tan joves*, *Reincidència*, *Manifest*, *Esperar*, *Trist* i *Nosaltres*, fent un recorregut per tota la seva trajectòria poètica, molt variada, però sempre amb el seu propi segell. En canvi, Maicas, féu l'ofrena dels versos d'un sol recull, el titulat *Sidi-bu-Said*, plens de matisos, fruit de la coneixença d'altres terres, -en aquest cas les de Tunísia-, en què el poeta dibuixa les portes, del mateix color de la mar i la negror de les cabotes, les parets blanques, o el muetzí, cridant a l'oració... mentre que Antònia Vicens, -tot un prodigi de memòria i de bona dicció-, recità, sense cap text a la mà, alguns bells poemes del seu, fins ara, únic recull *Lovely*, a més del *Judes l'Iscaiot va dir*. Tancà la vesprada Antoni Vidal Ferrando amb poemes o proses poètiques- tant se val!-: *Neix l'escriptura*, *L'estornell*, *Solstici*, *L'hivern* i *La bellesa*. Vidal Ferrando va llegir els seus versos, fent unes acurades introduccions, breus i concises, amb una veu càlida que convida a assaborir tots els paladars de les paraules.

Voldria fer l'elogi, de forma merescuda, de Victòria Salvà, una al·lota -que encara no té cap disc enregistrat- a la qual hem tengut la sort d'escoltar en presentacions de llibres i recitals o en altres actes semblants, i hem observat la seva progressió aclaparadora amb un registre de veu, potent i dolç a la vegada, que cerca la melodia adient en cada poema, per a cada lletra feta cançó. És

d'admirar que, després de la convidada a participar del *CAMPOS ÉS POESIA* i amb només un mes i mig, músics, de manera brillant i emotiva, els poemes *Confidència* de Gabriel Florit i *Cel* de Lluís Maicas, estrenats expressament aquell vespre per fer-los coincidir i compartir-los amb ambdós poetes. El seu repertori fou variat i de qualitat i la seva sensibilitat musical i creativa es féu encara més palesa escoltant *Cançó de fer camí* de Maria Mercè Marçal, *Viurem*, amb lletra i música de la pròpia cantautora, i *Desolació* de Joan Alcover, amb la que guanyà el certamen de música de Vilafranca en la categoria de millor poema musicat.

Hem de ressenyar -i de bon grat!- la segona diada del cicle, celebrada el 23 d'abril, festa de sant Jordi, en què

Joan Pomar Mir, Joan Juan, Victòria Salvà, Antònia Vicens, Lluís Maicas, Gabriel Florit, Antònia Sitjar i Antoni Vidal Ferrando

(d'esquerra a dreta). Fotografia: Catalina Gomis

gaudirem del concert de *Llunàtiques*. D'aquesta formació, -composta per Xisca Artigues (piano i veu), Maria Caldentey (flauta travessera), Raquel Hernández (capsetes xineses i caixó), Glòria Julià (veu), José Martínez (congues), Catalina Perelló (veu i guitarra) i Juanjo (baix i percussió)-, fent-ne memòria, convé dir que, en els seus inicis, *Llunàtiques* fou la conjunció de dues veus i dues guitarres personificades en Glòria Julià i Catalina Perelló. D'aquells començaments, s'ha arribat a un notable canvi en el grup, quan la suma de tants instruments fa que les cançons, els versos musicats, sonin plens i amb molts més matisos. Si bé, anteriorment, Glòria i Catalina eren les que posaven música als poemes, ara la que en du el pes, d'aquesta lloable curolla, és Xisca Artigues, la qual ha musicat la meitat dels catorze textos que ens oferiren a Campos, inclosos en un CD, editat per Produccions Blau l'any passat, que du per títol "dilluns". Els autors de les lletres -poemes esdevinguts cançons- són Joan Salvat-Papasseit, Blai Bonet, Maria Mercè Marçal, Antoni Vidal Ferrando, Vicent Andrés Estellés i Miquel Bauçà; així mateix, n'hi ha altres tres signades per Glòria Julià.

A la tercera vesprada del cicle poètic (el 30 d'abril i amb l'afegit de la sorpresa) gaudirem d'una selecció de viandes, peixos i tota casta d'aliments de la terra, suada per pagesos, que configuraren un menú degustació (de

paraules i versos), on els cambrers de *Fart d'Art* ens serviren plats exquisits, en un restaurant habilitat a l'Auditori de Campaner, acompanyats pels músics Javier Sotos, al piano, i Joan Cànoves, el saxo, que feren del sopar -tan especial- una vertadera "delicatessen" per a tots els comensals. La *maitre*, Sole Traperó, que donà la benvinguda a tots els convidats, fou la que ens guià a l'hora d'escollir un plat o un altre, i, com a bon professional, ens assabentava de la riquesa culinària dels menjars preparats, en els que Aina Ferrer havia ficat cullerada enllestint els texts explicatius de tan selecta i extensa carta. Entre els primers plats, poguérem triar entre una panada, pancuit, pasta, el paradís de l'arròs o sopa d'estrelles amb texts de Miquel Colom, Guillem d'Efak, Andreu Vidal, Roni Someq i Lluís Maicas. Els segons plats també foren saborosos i amb el punt de sal i les tex-

"Els vins afruitats i amb aromes de roure envellit eren subministrats per la bodega Campos és poesia..."

Fotografia: Joan Pomar

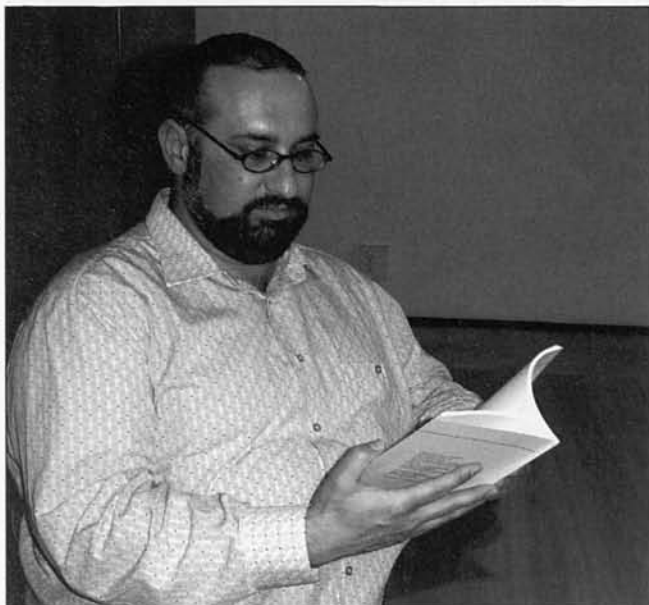
tures adients. Degustàrem truita, pebres torrats, sardines o un tast de carn amb el farciment de les paraules de Miquel Martí i Pol, Damià Huguet, Àngels Cardona, Josep Pla i Maria Victòria Secall. Les darreries foren obra dels mestres artesans Maria Antònia Salvà, Marcel Proust i Àngel Lluís Merlo que ens prepararen un plat de cireres, gelat, macedònia de fruites, una magdalena i el cafè. Tampoc no hi mancà, a la carta de vins, una excel·lent collita de Vicent Andrés Estellés i d'un bàlsam d'Homar Kayam. En el transcurs del sopar, es feren dos brindis, s'alçaren les copes oportunament als desitjos d'Antoni Joan Fuster i de Maria Victòria Secall. Els vins afruitats i amb aromes de roure envellit eren subministrats per la bodega *Campos és poesia*, etiquetats amb l'anyada, els graus i la varietat dels raïms: cabernet, merlot, callet i... (sobretot, escolta).

Verbes a part, fou un sopar per a recordar, i en el volgut context de lligar poesia i música, es tancà el cicle amb l'acte *Poetes de Campos* i el músic Miquel Nigorra

(nascut a la mateixa vila) ens oferí una tria de composicions recents de la seva ploma i guitarra. De les peces que interpretà, destacaren, sobretot, les que duen per títol *Blanc, París* i *Dissabte horabaixa*; especialment, la segona, tendra i plena de colors, dedicada a una jove criatura, nascuda recentment i que l'ha fet pare. Coneixent la vàlua de Miquel Nigorra (músic de professió, de carrera, i músic de vocació), és ben segur que continuarà lliurant, amb el córrer del temps, un ramell de cançons seves que, amb tota certesa, com sempre, ens meravellaran. Els poetes d'aquella nit (el 7 de maig), tots ells de Campos, foren Rafel Creus, Julià Obrador, Joan Perelló i el que subscriu aquests mots. Rafel Creus ha obtingut el reconeixement als Premis de Creació Literària per a Persones Majors en la modalitat de poesia, en les convocatòries de 2008 i 2009, publicats dins una *Antologia poètica* per l'IEB i el Consell de Mallorca, que arreplega en un sol volum els autors guardonats per a cada una de les edicions esmentades. Els altres tres, hem guaitat amb més o manco continuïtat a *S'Esclop* i, per tant, els lectors ja tenen referències de l'obra de cadascun d'ells. Julià Obrador, guardonat en diversos certàmens, llegí alguns dels poemes que ha anat bastint des de la seva jubilació, dels que cal ressenyar entre d'altres *Ara dorm poc*, *Català de Mallorca*, *Amor de tardor*, *I la mar encara és blava*. Joan Perelló féu un recorregut dels poemes més significatius del seus llibres *Carasses*, *La set del viatger*, *Sal de Migjorn*, *Manual d'ansia*, *Quadern de Manobre* i del més recent *A recer*. I ens recordà que: *El poeta és el tipògraf de la fosca, / l'arquitecte de la soledat, / l'acròbata de la por, / l'arqueòleg del silenci*. De Joan Perelló, no crec necessari parlar-ne amb més extensió, perquè la seva obra, guardonada i de qualitat, és ja prou coneguda. Pel que respecta a la meua aportació només ressenyar que vaig llegir, en primer lloc, el poema *Els versos mai no moren*, escrit (ja fa uns anys) i dedicat a la memòria de Damià Huguet i que vaig oferir als presents com a homenatge permanent i de gratitud al gran poeta que ha donat la terra de Campos. A continuació, vaig acudir a l'agraïda màgia de mostrar alguns dels poemes més estimats, dels meus llibres *El solc dels anys*, *Llacorar els sentits*, *Tacats de sang* i *Les veus que callen*. I per a cloure, vaig llegir dos poemes inèdits, d'un proper recull.

Aquests primers cicles poètics i musicals de *CAMPOS ES POESIA*, són, per tant, -ho han volgut ésser-, un argument més de que el maridatge entre la paraula i la música és un prodigi de bellesa, un tresor replè de joies, o una quimera feta realitat, que ens fa gaudir amb els cinc sentits. I a l'espera de properes edicions -si els déus i el seny ho permeten- recordam uns versos de Lluís Maicas, expressats per la veu captivadora de Victòria Salvà, tot imaginant el poeta i el músic quan parlen amb els seus propis llenguatges i ens diuen fluixet -amb estima- a l'oïda: *No podria, però, viure sense tu, / car només on tu ets el cel és cel*.

Joan Pomar Mir

GABRIEL DE LA SANTÍSSIMA TRINITAT SAMPOL FULLANA, malgrat haver nascut -accidentalment- a Palma, el 1967, es considera natural d'Alaró (Mallorca); astrològicament, el seu signe és lleó, (amb ascendent d'escorpi). Va fer el batxillerat en el Col·legi dels Germans de les Escoles Cristianes de Palma i es llicencià en Filologia Catalana a la Universitat de les Illes Balears (UIB). Té iniciats estudis de Teologia i es dedica a la docència; actualment imparteix classes de Llengua i Literatura Catalana en el Centre d'Ensenyament d'Adults Francesc de Borja Moll d'Inca (Mallorca) i és professor associat de Literatura Portuguesa a la UIB.

Gabriel de la S. T. Sampol ha publicat els llibres de poesia *Difícil naufragi* (1997), *Apocatàstasi* (2001) i *Vulgata* (2004). Amb la seva traducció de Fra Luís de Sousa, d'Almeida Garrett, va obtenir el Premi «Josep Maria de Sagarra» de traducció teatral 1995 (Institut del Teatre); i, per la seva versió del *Llibre del desassossec*, de Fernando Pessoa, va ser guardonat amb el Premi «Crítica Serra d'Or» de traducció poètica 2002, i per la traducció de *Fetge de Tigre*, de Francisco Gomes de Amorim, se li concedí el VII Premi «Giovanni Pontiero» (Instituto Camões i Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona). Ha estudiat, editat i prologat diverses obres poètiques, entre d'altres, *Via Crucis* i *Flos Sanctorum*, de Llorenç Moyà (2000) i la *Poesia completa* de Miquel Costa i Llobera (2004). També ha investigat la literatura de vampirs, les traduccions del portuguès al català i la relació intertextual d'obres poètiques mallorquines amb la Bíblia.

Gabriel de la S. T. Sampol fou vice-president, entre 2005 i 2007, -per les Illes Balears-, de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i, de l'any 2007 al 2008, va ser Delegat de Literatura de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear.

Sampol ha traduït obres del francès: Voltaire: *Memòries* [*Mémoires*] Muro: Ensiola, 2005; Staël, Madame de [Anne-Louise-Germaine Staël]: *Reflexions sobre el procés de la Reina* [*Reflexions sur le procès de la Reine*] Muro: Ensiola,

2006; La Rochefoucauld, François, duc de: *Màximes* [*Maximes*] Muro: Ensiola, 2008. I del portuguès, ha traduït: Botto, António: *Les cançons* [*As canções*] Muro: Ensiola, 2004; Ferreira, António, Castro: *Tragèdia* [*Castro: Tragédia*] (juntament amb Nicolau Dols) Palma: UIB, 1990; Garrett, Almeida: *Fra Luís de Sousa* [*Frei Luís de Sousa*] Barcelona: Institut del Teatre, 1997; Gomes de Amorim, Francisco: *Fetge de tigre* [*Fígados de tigre*] Pollença: El Gall Editor, 2005; Pessoa, Fernando: *Llibre del desassossec* [*Livro do desassossego*] Barcelona; Quaderns Crema, 2002, (traduït també amb Nicolau Dols) [Premi «Crítica Serra d'Or» de traducció]; Pina, Manuel António: *Els llibres* [*Os livros*] Vic: Ed. Eumo, 2006; Saramago, José: *Objecte quasi* [*Objecto quase*] Barcelona: Proa, 2000; Viera, António: *Sermons* [*Sermões*] Barcelona: Proa, 1994, així com ha traduït poesies esparses i fragments del portuguès: Almeida, José António: "Carn de porc", "Argos", "Contradicció"; "Sodoma i Gomorra"; Pina, Manuel António: "En una estació de metro", "Esplanada", "D'après D. Francisco de Quevedo", "Totes les paraules" en el IX Festival de Poesia de la Mediterrània, a Palma: Consell de Mallorca, 2007. Quevedo, Francisco de: "Al certamen en la canonització de sant Ramon", *S'Esclop* [Palma], núm. 31 (gener-febrer 2007); Usque, Samuel: "Conhortament a les tribulacions d'Israel (Quatre fragments)", «Segell» (Revista d'Història i Cultura Jueves) [Palma], núm. 2 (gener-juny 2006); Viegas, Francisco José: "Poemes nòrdics".

Sampol també ha fet traduccions de l'alemany: Novalis [Georg Friedrich Philipp von Hardenberg]: *Coneix-te a tu mateix*; i de l'anglès: Marlowe, Christopher: *Eduard II. Monòleg de Gaveston*; Shaw, Aiden: "Una vegada qualcú em va demanar...", *S'Esclop* [Palma], núm. 32 (març-abril 2007). I ha traduït del castellà: Gracián, Baltasar: *Art de prudència* [*Oráculo manual y arte de prudencia*] Barcelona: Olañeta, 2000. I ha fet traduccions de l'italià: Agostinacchio, Marina. "(Claredat que resisteix)"; "Ésser aquí, allà...", *S'Esclop* [Palma], núm. 26 (març-abril 2006) i del llatí: el llibre *Concert de l'harmonia de les revelacions celestes* d'Hildegarda de Bingen [*Symphonia harmoniae revelationum caelestium*] Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997; i algunes poesies esparses: Marcial, Marc Valeri. "Versió d'alguns epigrames eròtics de M. V. Marcial", «Lletra de Canvi» [Barcelona], núm. 44 (1997); "Oh Fortuna" [Poema dels *Carmina Burana*]. Així mateix ha realitzat traduccions del català al castellà: Bonet, Blai. *Antologia poètica* [Edició bilingüe] (juntament amb Nicolau Dols, selecció i introducció de Margalida Pons) Madrid: Calambur, 2003; *Llompert, Josep M. Antologia poètica*. [Edició bilingüe] (juntament amb Nicolau Dols, amb selecció i introducció a càrrec de Cèlia Riba) Madrid: Calambur, 2003. *Veinte poetas de las Baleares: (Antología del siglo XX)* [Edició bilingüe] (realitzada juntament amb Nicolau Dols, amb selecció i introducció a càrrec de Pere Rosselló Bover) Madrid: Calambur, 2002.

Praça do Comércio

Si hi ha llocs on cal tornar,
aquest n'és un.
El Terreiro do Paço és un escenari
on la quarta paret és el Tejo.
El Tejo que tant cantaren els poetes,
el Tejo que els mariners i els exiliats tant enyoraren,
aquest mateix Tejo també em fa que el canti i que l'enyori,
tot i que el Tejo no és el torrent que passa pel meu poble.
Aquí, d'esquena a Viriat i al Marquès de Pombal,
mir aquest riu que comença a morir,
i no enyor els turons i serres desiguals
que allí en la pàtria mia
he deixat o em deixen.
No em sent exiliat, tot i ser-ho quinze dies o tres:
aquesta plaça m'acull i cal que hi torni,
i cal que fugi de l'illa que es mor
i cal que oblidí, ni que sigui quinze dies o tres,
l'agonia d'un país estrany amb el nom en plural.
No tot és fugida, també hi ha retrobament
de mar a mar,
de sol a boira,
de mort a set,
de pàtria a pàtria.
No hi ha pàtria sense dol,
no hi ha amor sense pagar el mossatge de la fam,
però hi ha pàtries que fan més mal
i hi ha amors amb fam de llop.
Aquí he fugit sovint de la primera pàtria
i de vegades del darrer amor.
Hi torn, sempre hi torn.
Perquè el Tejo no és el torrent que passa pel meu poble?
Lelia doura...

Gabriel de la S. T. Sampol

*Sim, há lugares onde precisamos voltar,
este é um deles.
O Terreiro do Paço é um palco
onde a quarta parede é o Tejo.
O Tejo que tanto cantaram os poetas,
o Tejo de que os marinheiros e os exilados tantas saudades tiveram,
este mesmo Tejo também faz que o cante e que dele tenha saudades,
apesar do Tejo não ser a torrente que corre pela minha aldeia.
Aqui, de costas para Viriato e o Marquês de Pombal,
olho este rio que começa a morrer,
e não tenho saudades das colinas e serras desiguais
que ali na pátria minha
deixei ou me deixam.
Não me sinto exilado, embora o seja quinze dias ou três:
esta praça acolhe-me e preciso voltar,
e preciso fugir da ilha que morre
e preciso esquecer nem que seja quinze dias ou três,
a agonia dum país estranho com um nome em plural.
Nem tudo é fuga, também há reencontro
de mar a mar,
de sol a névoa,
de morte a sede,
de pátria a pátria.
Não há pátria sem luto,
não há amor sem passar a experiência da fome,
mas há pátrias que doem mais
e há amor com fome de lobo.
Para aqui fujo amiúde da primeira pátria
e às vezes do último amor.
Volto cá, volto sempre.
Porque não é o Tejo a torrente que corre pela minha aldeia?
Lelia doura...*

Traducció d' **Ana Sofia Guerreiro Henrique**
i **Anna Cortils Munné**

MARIA ANTÒNIA PERELLÓ FEMENIA va néixer el 1957 a Inca (Mallorca). És llicenciada en Filologia Catalana per la Universitat de les Illes Balears (UIB) i, des del maig del 2010, Doctora en Llengua i Literatura catalanes, amb la tesi *Itinerari poètic de Joan Alcover*. Actualment exerceix com a professora de Llengua i Literatura Catalanes de Batxillerat.

És l'autora de la novel·la *El crepuscle d'un home* (2006), amb la que va quedar finalista del Premi Extraordinari de Narrativa X anys dels Premis «Miquel Àngel Riera», publicada per «Sa Nostra», dins la col·lecció «Tià de sa Real».

Com a poeta, ha publicat el llibre *Rèquiem esfullat* (2009).

En el camp dels estudis literaris, ha tengut cura dels reculls d'articles de Josep M. Llompart, aplegats en tres volums diferents de la col·lecció Tomir de l'Editorial Moll: *Els Nostres Escriptors* (1996), *El llac i la flama* (1998) i *Paisatges poètics*

del Romanticisme al Noucentisme (2003). En col·laboració amb Cèlia Riba Viñas, va elaborar el contingut sobre Josep M. Llompart per a la pàgina web de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. <http://www.portal/aellc/escriptors/>

En aquest camp, ha elaborat diverses antologies poètiques de Miquel Costa i Llobera, aparegudes en diversos llibres amb els títols *La veu de l'inefable* (La Magrana, 1999), *Un vol d'inefable poesia* (edició castellana «Calambur», 2002) (edició catalana «Sa Nostra», 2003) i *Antologia poètica* (Hora Nova, 2005).

També és l'autora dels reculls poètics *Jardí desolat* de Joan Alcover (La Magrana, 2000), de l'*Antologia poètica de Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover* («Sa Nostra», 2004) i de l'aplec *Els poetes de l'Escola Mallorquina* (Hora Nova, 2005). Ha col·laborat al *Nou Diccionari 62 de Literatura Catalana* (2002) i al primer volum de *Carrers de frontera* (Institut Ramon Llull, 2007). Ha tengut cura de la *Poesia Completa de Joan Alcover*, amb un profús estudi de 166 pàgines (El Gall editor, 2006) i de *Cap al tard*, amb pròleg i propostes didàctiques (Edicions 62, 2007). Ha confeccionat la biografia il·lustrada *Joan Alcover. El poeta humà colpit per la dissort* (coeditada per l'Obra Cultural Balear (OCB) i Editorial Moll, 2008).

I, el 2008, es va fer càrrec de l'assessorament literari de l'exposició permanent de la Casa-museu de «Can Alcover. Espai de Cultura», amb motiu de la inauguració de l'antiga casa del poeta Joan Alcover i Maspons, avui seu de l'OCB.

I ha elaborat el contingut de la pàgina de Joan Alcover i Maspons per a la web *Il·lustres de Balears* de l'OCB (<http://ibalears.cat/joanalcover/index.htm>).

Maria Antònia Perelló Femenia ha publicat alguns articles a les revistes *Estudis Baleàrics*, *Lluc*, *El Mirall*, *Cala Murta*, *Pissarra*, *Revista de Catalunya*, al suplement de cultura del diari *Avui* i a *S'Esclop*.

R.

La consciència de Victor Hugo

La consciència de Victor Hugo és una composició èpica de seixanta-vuit versos alexandrins, inclosa en la segona part («D'Eva a Jesús») del primer volum de *La llegenda dels segles*, obra que s'inscriu en el gust per l'orientalisme i per les èpoques remotes de les cultures antigues, que tant agradaven als romàntics. El poema evoca el crim de Caín i el sentiment de culpabilitat que el persegueix arreu, àdhuc dins la tomba. Víctor Hugo recrea el capítol IV del *Gènesi* en què Caín, emportat per un rapte d'enveja, mata el seu germà Abel i dona entrada a la primera mort violenta a la terra. Caín, estigmatitzat i maleït per Déu, és condemnat a viure fugitiu i errant. Bandejat de la terra fèrtil, ha d'ama-

gar-se de la mirada omnipresent del Totpoderós. Encara que Victor Hugo, fidel al text bíblic, parteix del càstig que Déu imposà al fratricida, enfila amb gran mestria narrativa el perfil psicològic i els sentiments de perseguit que acoren aquest personatge mític, el qual no sols fuig de la mirada sotjadora de Déu, l'Ull acusador, sinó sobretot de la pròpia consciència d'haver fet el mal, perquè el protagonista no pot fugir d'ell mateix ni dels seus remordiments. Tanmateix, el títol de *La consciència*, evocació del crim de Caín, indica que el criminal no està irremeiablement perdut, sinó que, conscient dels seus actes, pot aspirar al perdó. En aquest univers mític el mal ve representat per tot allò que oprimeix l'ànima de l'home. És el mal que té consciència de ser mal. Victor Hugo, com a pintor de les emocions més intenses de l'home, enfoca, des d'una perspectiva humana i espiritual, el terror del fugitiu -que no

troba la pau enlloc perquè és absent de la seva ànima- i la pietat de la seva família, que l'acompanya, en un afany de trobar-li una mica de conhort.

D'altra banda, també assistim a la construcció de la primera ciutat, la llegendària Henoc, d'on sorgí la primera civilització mítica, que inicià el creixement i el progrés material, que no sempre anà acompanyat del progrés moral i espiritual, tan anhelat pels romàntics.

La llegenda dels segles és una llarga epopeia, repartida en dos volums de caire filosòfic i humà. El primer aplec de poemes èpics que configura *La llegenda dels segles* va veure la llum el setembre de 1859. En aquesta obra, Victor Hugo es proposava retratar l'evolució de l'home, des dels inicis de la creació fins a l'era contemporània, en ple Romanticisme. L'autor francès, amb la voluntat de completar aquestes evocacions mítiques, multiplicà

aquestes petites epopeies en dos intervals més, que sorgiren el 1877 i el 1883. Amb aquestes noves sèries èpiques culminava un missatge de gran abast filosòfic, poètic i humanista. Però el que preval en aquests dos volums de *La llegenda dels segles* (que abasta des de la creació de la terra i les primeres civilitzacions fins a assolir l'abisme i el judici final en una mena d'Apocalipsi) és l'aspecte mític que deixa fluir la veu de la Història explicada rere el cristall de la llegenda.

La llegenda dels segles és un gran poema èpic comparable a les grans epopeies d'Homer (amb la *Iliada* i l'*Odissea*), de Dante (amb la *Divina comèdia*) o de Milton (amb *El Paradís perdut*). Més enllà d'un àlbum d'epopeies, *La llegenda dels segles* és un llibre que extreu una filosofia de l'evolució de la Humanitat. Amb els mites llegendaris que li ofereix la tradició bíblica,

Albert Dürer: Cain mata el seu germà Abel (1511)

la grecollatina, la musulmana i l'índia, Victor Hugo basteix *La llegenda dels segles*, que és l'epopeia filo-

sòfica del gènere humà. El poeta francès dibuixa les passes de la humanitat i mostra com l'home en el curs de la vida, que es mou entre el bé i el mal, entre l'àngel i la bèstia, s'afanya per sortir de les tenebres i assolir l'ideal. La ploma de Victor Hugo ressegueix la solitud de l'home, immers en l'onatge de la Humanitat, del Mal i de l'Infinit, i cospa els seus límits i el seu anhel de progrés que, per als romàntics, implicava un guany no només material, sinó sobretot moral i espiritual. Així, l'heroi d'aquesta epopeia és l'Home i l'escenari és tot el món.

Baudelaire, que era gran admirador de *La llegenda dels segles*, assenyalà que Victor Hugo havia creat l'únic poema èpic que podia haver escrit un home del seu temps per als lectors del seu temps.

Ma. A. Perelló Femenia

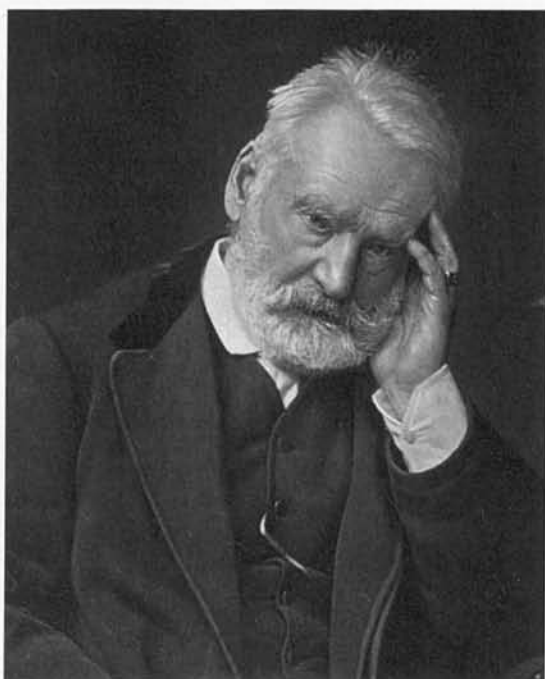
La conscience

Lorsque avec ses enfants vêtus de peaux de bêtes,
Echevelé, livide au milieu des tempêtes,
Caïn se fut enfui de devant Jéhovah,
Comme le soir tombait, l'homme sombre arriva
Au bas d'une montagne en une grande plaine;
Sa femme fatiguée et ses fils hors d'haleine
Lui dirent : — Couchons-nous sur la terre, et dormons. —
Caïn, ne dormant pas, songeait au pied des monts.
Ayant levé la tête, au fond des cieus funèbres
Il vit un œil, tout grand ouvert dans les ténèbres,
Et qui le regardait dans l'ombre fixement.
— Je suis trop près, dit-il avec un tremblement.
Il réveilla ses fils dormant, sa femme lasse,
Et se remit à fuir sinistre dans l'espace.
Il marcha trente jours, il marcha trente nuits.
Il allait, muet, pâle et frémissant aux bruits,
Furtif, sans regarder derrière lui, sans trêve,
Sans repos, sans sommeil. Il atteignit la grève
Des mers dans le pays qui fut depuis Assur.
— Arrêtons-nous, dit-il, car cet asile est sûr.
Restons-y. Nous avons du monde atteint les bornes. —
Et, comme il s'asseyait, il vit dans les cieus mornes
L'œil à la même place au fond de l'horizon.
Alors il tressaillit en proie au noir frisson.
— Cachez-moi, cria-t-il; et, le doigt sur la bouche,
Tous ses fils regardaient trembler l'aïeul farouche.
Caïn dit à Jabel, père de ceux qui vont
Sous des tentes de poil dans le désert profond :
— Etends de ce côté la toile de la tente. —
Et l'on développa la muraille flottante;
Et, quand on l'eut fixée avec des poids de plomb :
Vous ne voyez plus rien ? dit Tsilla, l'enfant blond,
La fille de ses fils, douce comme l'aurore;
Et Caïn répondit : — Je vois cet œil encore ! —
Jubal, père de ceux qui passent dans les bourgs
Soufflant dans des clairons et frappant des tambours,

Cria : — Je saurai bien construire une barrière. —
Il fit un mur de bronze et mit Caïn derrière.
Et Caïn dit : — Cet œil me regarde toujours !
Hénoch dit : — Il faut faire une enceinte de tours
Si terrible, que rien ne puisse approcher d'elle.
Bâtissons une ville avec sa citadelle.
Bâtissons une ville, et nous la fermerons. —
Alors Tubalcain, père des forgerons,
Construisit une ville énorme et surhumaine.
Pendant qu'il travaillait, ses frères, dans la plaine,
Chassaient les fils d'Enos et les enfants de Seth;
Et l'on crevait les yeux à quiconque passait;
Et, le soir, on lançait des flèches aux étoiles.
Le granit remplaça la tente aux murs de toiles,
On lia chaque bloc avec des nœuds de fer,
Et la ville semblait une ville d'enfer;
L'ombre des tours faisait la nuit dans les campagnes;
Ils donnèrent aux murs l'épaisseur des montagnes;
Sur la porte on grava : « Défense à Dieu d'entrer. »
Quand ils eurent fini de clore et de murer,
On mit l'aïeul au centre en une tour de pierre.
Et lui restait lugubre et hagard. — O mon père !
L'œil a-t-il disparu ? dit en tremblant Tsilla.
Et Caïn répondit : — Non, il est toujours là.
Alors il dit : — Je veux habiter sous la terre
Comme dans son sépulcre un homme solitaire;
Rien ne me verra plus, je ne verrai plus rien. —
On fit donc une fosse, et Caïn dit : C'est bien !
Puis il descendit seul sous cette voûte sombre.
Quand il se fut assis sur sa chaise dans l'ombre
Et qu'on eut sur son front fermé le souterrain,
L'œil était dans la tombe et regardait Caïn.

Victor Hugo

La consciència

Poruc, amb sos infants vestits amb pells de bèsties,
descabellat i lívid, enmig de les tempestes,
Caín ¹ de la mirada de Jehovà fugia.
Quan el capvespre queia, l'home errívol arriba
a baix d'una muntanya en una gran planura.
Sa dona fatigada i els seus fills sense alè
li digueren: -Jaïem-nos sobre terra i dormim.-
Caín ben deixondit, vetllava al peu del puig.
Havent alçat el cap, al fons dels cels funests,
hi veu un ull, ben gran, obert dins les tenebres,
que un pic i un altre el mira dins l'ombra fixament.
-Estic massa prop d'Ell, diu amb un tremolor.
Vetlla sos fills que dormen, la seva dona lassa,
i es disposa a fugir, sinistre, dins l'espai.
Marxa errant trenta dies i marxa trenta nits.
Anava pàl·lid, mut, i a cada so fremia,
furtiu, sense mirar rere seu, sense treva,
sense son ni repòs. Allà veu l'arenal
dels mars en el país que succeï a Assur.
-Aturem-nos, diu ell, car és asil segur.
Quedem-nos-hi. Del món, sols tocam els confins.
I, quan ell s'assegué, veié dins els cels llòbrecs
l'ull al mateix racó al fons de l'horitzó.
Llavors s'estremí pres per un obscur terror.
-Cobriu-me -exclamà-; i el dit sobre la boca,
tots els seus fills miraven tremolar l'avi esquerp.
Caín diu a Jabel ², pare d'aquells que van
sota tendes de pèl dins el desert profund:
-Estén d'aquest costat la lona de la tenda.-
I al punt desenvolupa la murada flotant;
I, quan l'hagué fixada amb dos pesos de plom:
-Avi, veieu res més? - diu Sil·là ³, l'infant ros,
la filla del seu fill, dolça com una aurora;

I Caín respongué: - Veig aquest ull encara!-
Jubal ⁴, pare d'aquells que van per dins els pobles
fent sonar els clarins i tocant els tambors,
exclama: -Jo sabria bastir una barrera.
Al punt fa un mur de bronze, posa Caín darrere.
I Caín diu: -Aquest ull gros me mira sempre.
Henoc ⁵ diu: -convé fer entorn una murada
tan terrible que res no s'hi pugui acostar.
-Bastim-nos la ciutat amb la seva talaia.
-Bastim-nos la ciutat i, fermes, la tancarem.
Llavors Tubalcaín ⁶, pare dels forjadors,
construí la ciutat, sobrehumana i gegant.
Quan joiós treballava, sos germans, dins la plana,
engegaven els fills d'Enos ⁷ i els nins de Set;
I sos ulls es creuaven amb cada u que passava.
Al capvespre llançaven fletxes a les estrelles.
Els murs fràgils de lona passaren al granit
i es fermà cada bloc amb nusos de metall,
i la ciutat semblava una ciutat d'infern.
L'ombra de les torrasses de fosca omplia els camps;
ells donaren als murs espessor de muntanya;
sobre la porta es grava: -Vedat el pas a Déu.
Quan ells han acabat de cloure i tapiar,
es posa l'avi al centre de la torre de pedra.
Hi restà consirós i lúgubre. -Mon pare,
has perdut l'ull de vista? -diu temerosa Sil·là.
I Caín respongué: -No, ell sempre és allà.
Llavors eixit digué: -Vull viure sota terra
com viu dins son sepulcre un home solitari;
ningú no em veurà més, jo no veuré res pus.-
Així es cavà una fossa, Caín digué: Va bé!
Després ell baixà, sol, en el fosc cobricel.
Quan s'hagué assegut dins l'ombra de sa fossa
i quan son front quedà tancat dins les tenebres
l'ull era dins la tomba i mirava Caín.

Victor Hugo

Versió de **Maria Antònia Perelló Femenia**

¹ Caín: És el primer fill d'Adam i d'Eva, que en un rapte d'enveja matà el seu germà Abel. (*Gènesi*: 4, 16). ² Jabel: Era el fill que Adà havia infantat de Làmec. Jabel, besnét de Caín, va ser el pare dels pastors nòmades. (*Gènesi*: 4, 19-20). ³ Sil·là: És una de les esposes de Làmec, que era el nét de Caín. L'altra esposa de Làmec fou Adà, que infantà Jabel. (*Gènesi*: 4, 19-20). ⁴ Jubal: És el germà de Jabel, al qual se'l considera el precursor dels qui toquen la citara i el flabiol. (*Gènesi*: 4, 21). ⁵ Henoc: És el fill primogènit de Caín. Aquest fundà la primera ciutat amb el nom del seu fill Henoc. (*Gènesi*: 4,17). ⁶ Tubalcaín: És el fill que Làmec va tenir amb Sil·là. Se'l considera el forjador de tota casta d'eines i d'armes de tall, tant de bronze com de ferro. (*Gènesi*: 4, 22). ⁷ Enos: És el fill de Set, el darrer fill d'Adam i d'Eva, nascut -segons la seva mare- per substituir Abel, mort per Caín. (*Gènesi*: 4, 25-26).

Jaume Oliver, fotografia: Benet Bohigas (2010)

JAUME OLIVER FERRÀ va néixer l'any 1963 a Sóller. És llicenciat en Filologia Catalana. Ha publicat els poemaris *Mar endins* dins «Díptic» (1993); *Sis poemes de l'instant* (1993) -premi Llorenç Moyà-; *Naufragi amb pluja* (1995); *Val més riure* (1995) -premi Vall d'Or-; *Postals crepusculars* (1999); *Carta sense adreça* (2000) -premi Vila de Lloseta-; *Escolis a Blai Bonet* (2000) -premi Rei en Jaume-; *Més enllà de la porta de Tanhäuser* (2002); *Els cicles de l'aigua* (2005); *Litúrgia de la llum* (2006); *Al cor de la Balena* (2007) -premi Baladre- i *Port d'exili* -premi Rei en Jaume- (2008); i ha publicat el llibre de relats *Nit de zàping* (2007); també és l'autor de les lletres del disc *L'enyor del paradís* (2002), musicades per Tomeu Planells, i ha participat en diverses exposicions artístiques: *Més enllà de la porta de Tanhäuser* (2002), *Litúrgia de la llum* (2006) i *Lluna d'aigua* (2006-2007); i col·labora habitualment en el setmanari «Sóller». La seva darrera obra, *Amb un mapa del tresor*, -guardonada amb el Premi Pollença de Poesia-, ha estat publicada per «El gall Editor» dins la col·lecció «Trucs i baldufes», (1ª. ed. març de 2010).

VIII

(el cofre del tresor)

Roman encara submergit
el cofre del tresor
que llançarem al mar des del vaixell
pirata que envelàrem,
amb vells llençols apedaçats,
i botàrem de nit secretament
contra l'opinió del pares,
a la cerca d'un altre paradís,
a les palpentes, mar endins,
com cal perseguir tots els paradisos.
Aquella nit guanyàrem la partida,
el dret inexhaurible a l'entusiasme
en la recerca tremolosa dels camins
que menen al desig,
amb un atlas sempre net entre les mans.

Encara coneixem precisament
el punt exacte del tresor.
De la ribera estant el vigilam
tot sovint, ufanosos de saber
que podem recobrar-lo si ho volem.
Si ens assetja la tristesa, només cal
de bell nou envelar el vaixell pirata
i de nit embarcar-nos i salpar.
Posar el rumb definitiu cap al tresor
i submergir-nos a la fi,
i nedar a pulmó lliure fins al fons
i tan senzillament recuperar-lo.

IX

(el salconduit)

Em trec els ulls llents de la butxaca
i els dispòs a les conques obscurides
dels meus dies balders abans de tu.
I és de veure com torna la claror
dels teus dies oberts, plens de futur,
encara plens de llum.

Les paraules
colpeixen contra els murs del meu cervell,
embogides per ser mans sobre el teu cos
i perculdir-te cordes de la pell
fins enlairar-te al cel de les tempestes
innòcues del plaer sobre el plaer
-si no som carn sols som
eixorca xerrameca de sermó
en una església buida que no té
ni orgue per cantar-nos l'alegria.

La vida es tan senzilla com això:
tenir un mirall obert on reflectir-hi
tota la llum del temps que ens han lliurat.
I emplenar aquelles conques obscurides,
que un dia ens regalaren, amb plaer
netíssim, sense trampa, un salconduit
a la felicitat fins que el mirall
es trenqui en mil bocins de tanta llum.

XI

(amb un mapa del tresor)

Envelares un passat
que encara era dins meu i ja ignorava.
Tragueres del parèntesi
del temps extraviat aquell grumet
que navegava al rai de l'entusiasme,
quan no hi havia boira en l'horitzó
i els dies eren llargs i no existia
la por dels anys ni la recança
de cap tresor perdut, sense excavar.

Envelares de bell nou,
amb llençols apedaçats,
la bandera amb les rutes del viatge,
els camins tremolosos dins la mar,
que esborren el fastig i la peresa
i menen al tresor que tots tenim
a dins per descobrir, per no malaguanyar
l'obsequi preciós dels déus propers
que ens estimen sincerament si ens veuen
feliços amb un mapa del tresor.

Jaume Oliver Ferrà

Poemes d'*Amb un mapa del tresor*, Premi Pollença de Poesia,
publicat per «El gall editor», dins la col·lecció «Trucs i baldufes».

PLUTARC - CONTRA EL FET DE MENJAR CARN

Plutarc, escriptor grec d'època romana, va viure entre els segles I i II dC. La seva obra més coneguda són les *Vides paral·leles*, on equipara les biografies de personatges grecs i romans. Però també és autor d'un gran nombre d'opuscles de tema variat, reunits sota el títol de *Moralia*, o sigui, "Obres morals i de costums", que constitueixen l'antecedent de l'assaig modern. Presentam aquí alguns passatges de dos d'aquests, que desaconsellen el consum de carn per diverses raons: per ésser contrari a la fisiologia humana, perjudicial per a la salut física i també moral, i sobretot, per

un deure de respecte cap als animals, que tenen sentiments i una intel·ligència comparables als humans.

Amb aquest antic al·legat, heus aquí una petita contribució a la defensa dels animals i de la supressió de tot allò que signifiqui maltractar-los.

Com ens ve a dir Plutarc, el menyspreu pels éssers vius condueix a la crueltat contra les persones.

Maria Rosa Llabrés Ripoll

1. Sobre el fet de menjar carn

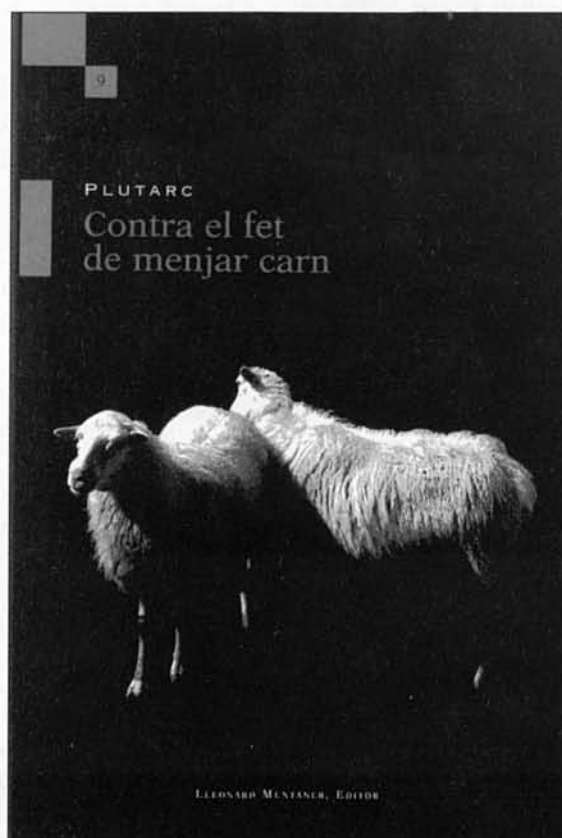
...Però res no ens transtorna: ni l'aspecte lluent de la pell, ni la persuasió d'una veu melodiosa, ni les aptituds de l'esperit, ni la netedat del règim de vida ni la singularitat de la intel·ligència dels pobres animals. Al contrari, pel gust d'un bocinet de carn els privam de l'alè, de la llum del sol, de la durada de la vida, coses per a les quals van néixer i créixer. I és així que creim veus inarticulades els crits que emeten i llancen, no pregàries, peticions i demandes de justícia de cada un, dient: "no intent salvar-me de la teva necessitat, sinó del teu excés: mata per menjar, però no em capturis per menjar més de gust". Quina crueltat! D'una banda, és terrible veure parada una taula d'homes rics que utilitzen carnisers i cuiners com a arranjadors de morts, però encara és més terrible veure la taula ja llevada: són més les deixalles que el que s'ha menjat. En conseqüència, aquests animals han mort debades. Per altra part, n'hi ha alguns que s'abstenen dels plats cuinats i no deixen que tallin i esbocinin els animals, perquè refusen els éssers morts, però quan eren vius, no els planyien.

...Que el menjar carn no és d'acord amb la naturalesa humana, es demostra en primer lloc per la disposició del cos, ja que en res no s'assembla el cos humà al dels animals que han nascut per menjar carn: no té corbatura als llavis, ni les ungles esmolades, ni dents dures, ni estómac resistent, ni la calor del seu alè és capaç de transformar ni d'elaborar els aliments feixucs a base de carn. Al contrari, en aquest punt, la naturalesa rebutja la ingestió de carn degut a les nostres dents planes, la petitesa de la nostra boca, la delicadesa de la llengua i la feblesa de l'alè per a la digestió. Mes si dius que tu mateix estàs fet per a aquesta casta de menjar, primer mata tu mateix allò que vols menjar, però pels teus propis mitjans, sense utilitzar ganivet, ni maça, ni destrat: tal com els llops, els onsos i els lleons maten ells mateixos tot quant es mengen; caça un bou a mossegades o un porc amb la boca, o esqueixa un anyell o un conill i menja-te'ls després d'atacar-los quan encara són vius, com fan aquells animals. Ara bé, si esperes que el que menges sigui cadàver, i la presència de la seva vida t'impedeix disfrutar-ne la carn, per què menges contra natura allò que no té vida?

(Llibre I, 4- 5)

Per tot això és ben evident que, ni per aliment, ni per necessitat, ni de manera forçosa, sinó per fartura, excés i dispendi han convertit en plaer una pràctica il·legítima. [...] Perquè els sentits s'emmalalteixen els uns amb els altres, es corrompen i s'entreguen al llibertinatge a la vegada, sense poder controlar la mesura de les coses naturals. Així, l'oïda, quan emmalalteix, desvirtua la música i, enervada i dissoluta, desitja tocaments vergonyosos i cossigolles efeminades. Aquestes coses han ensenyat la vista a no gaudir amb danses guerrereres ni pantomimes ni balls refinats, ni amb escultures o pintures, sinó a considerar matança, morts de persones, ferides i lluites com l'espectacle més esplèndid...

(Llibre II, 2)

2. Els animals són intel·ligents o Gril·los

En aquest opuscle, inspirat en un conegut passatge de l'*Odissea*, dialoguen Ulisses i Gril·los, un dels guerrers que Circe ha convertit en porcs. Per la seva fina ironia i la defensa de la superioritat dels animals, ve a ésser un remot precedent de *La disputa de l'ase* d'Anselm Turmeda.

ULISSES- ...Allibera aquests homes i entrega-me'ls, fes-los aquest favor.

CIRCE- No és tan senzill, per Hècate! Perquè no són uns qualssevol. Demana'ls primer si ho volen. I si diuen que no, discuteix amb ells, gran home, i convenç-los. I si no els convences sinó que fins i tot et guanyen amb els seus arguments, tingues-ne prou amb el fet que has decidit malament sobre tu mateix i sobre els teus amics.

UL.- Per què te'n rius de mi, benaurada? Com poden enraonar o comprendre els meus arguments, mentre són ases, porcs i lleons?

CIR.- Ànim, home ambiciós més que cap altre! Jo en posaré a la teva disposició uns que no sols puguin entendre sinó parlar. Però, més aviat, un sol bastarà per enraonar i comprendre els teus arguments en nom de tots. Mira, parla amb aquest.

UL.- I qui és aquest amb qui parlaré, Circe? O qui era aquest entre els homes?

CIR.- Què té a veure això amb la qüestió? Però si vols, anomena'l Gril·los. I jo m'enretiraré de vosaltres, que no sembli que ell parla contra la seva pròpia opinió per agrair-me.

GRIL·LOS.- Salut, Ulisses!

UL.- Per Zeus, a tu també, Gril·los!

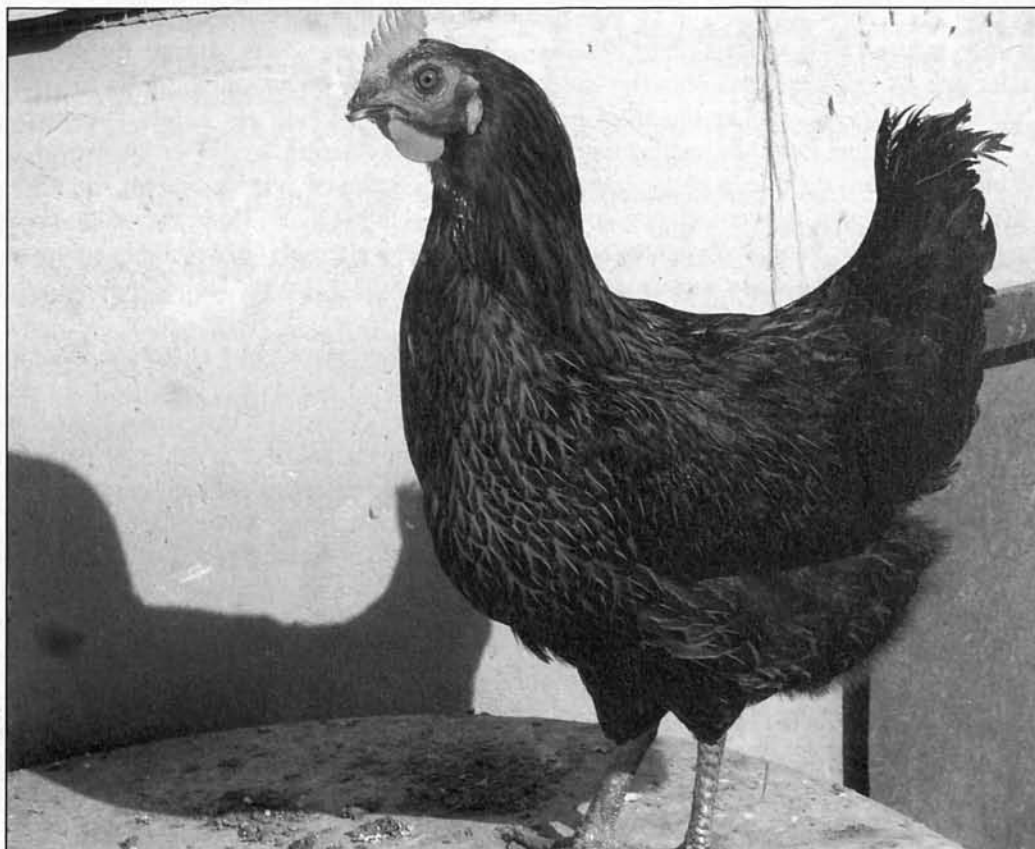
GRI.- Què vols demanar?

UL.- Jo sé que vosaltres sou homes i us compateu a tots perquè estau així, però, com és natural, encara m'interessa més tots els que, essent grecs, heu caigut en aquesta dissort. En conseqüència, ara acab de fer una súplica a Circe: que a aquell de vosaltres que vulgui, l'alliberi, el torni al seu antic aspecte i el deixi anar amb nosaltres.

GRI.- Atura, Ulisses, no diguis res més! Has de saber que també nosaltres et menyspreem a tu, perquè pensam que debades t'anomenaven hàbil i semblaves molt superior en intel·ligència als altres homes, tu que vas tenir por d'això mateix -el canvi d'un estat pitjor a un altre millor- sense haver-ho reflexionat. Car, tal com els nins temen les medicines dels metges i fugen de les lliçons -coses que, canviant-los de malalts i ignorants, els fan més sans i intel·ligents-, així tu has descartat passar d'una manera d'ésser a una altra i ara convius amb Circe tremolant de por que d'amagat et converteixi en porc o en llop. I a nosaltres, que vivim en l'abundància de béns, tractes de convèncer-nos que abandonem, amb ells, a la que ens els dispensa i partim navegant amb tu, esdevinguts altra vegada els éssers amb més fatigues i més infortunats de tots: els éssers humans.

(Apartats 1- 2)

Maria Rosa Llabrés Ripoll, traductora

S/T fotografia: Magdalena Vidal (Son Espanyol, 2006)

El pont de la mar blava

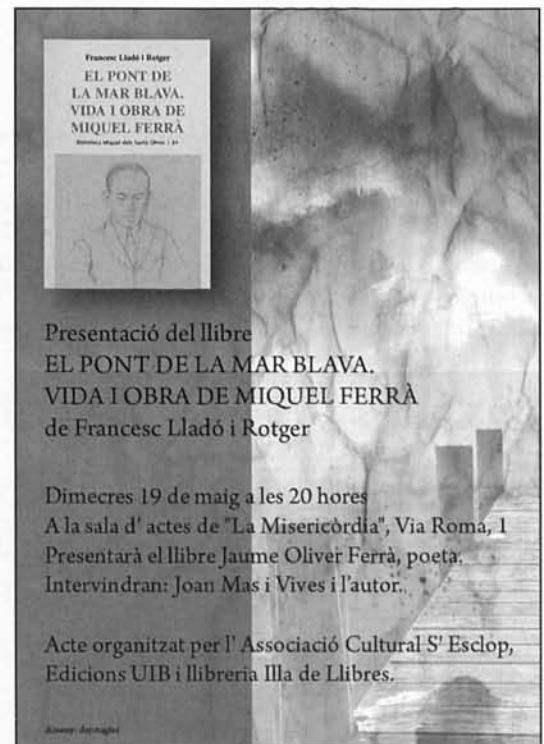
Devers els anys noranta, va retirar-se a viure al Port de Sóller Josep Maria Boix, com Miquel Ferrà, poeta poc prolífic i exquisit, cèlebre per la seva versió al català dels més de deu mil versos decasíl·labs d'*El para-dís perdut* de John Milton. Casualitats de la vida -o no tanta casualitat-, ens conegürem a la consulta del metge de capçalera. I després se succeïren les visites a casa seva, on asseguts a la camilla passàvem hores i hores parlant de literatura. Josep Maria Boix, fregant la vuitantena, havia conegut tots els autors importants de la literatura catalana (i molts de la castellana) i era un pou divertidíssim d'informació i anècdotes. I què ens conta aquest ara?, us preguntareu. Idò dic això perquè la lectura d'*El pont de la mar blava. Vida i obra de Miquel Ferrà*, m'ha transportat a aquell temps, al llarg hora-baixes tan decisius en la meua vida, hores i hores plenes d'aprenentatge, de revelacions, de complicitat, de gaudi i d'amistat.

Passaré a comentar l'obra i veureu per què.

Vet aquí la història d'un home fidel a la seva terra, al seu país i a les seves idees. Així comença El pont de la mar blava. I continua: La vida i l'obra d'un personatge que va decidir dedicar la seva existència a millorar Mallorca i a integrar-la en la gran empresa cultural i universal. Déu n'hi do!

I per què Déu n'hi do? Perquè ha passat més de mig segle de la mort de Miquel Ferrà i uns propòsits que ja haurien d'estar assolits ens semblen avui més vigents i necessaris que mai.

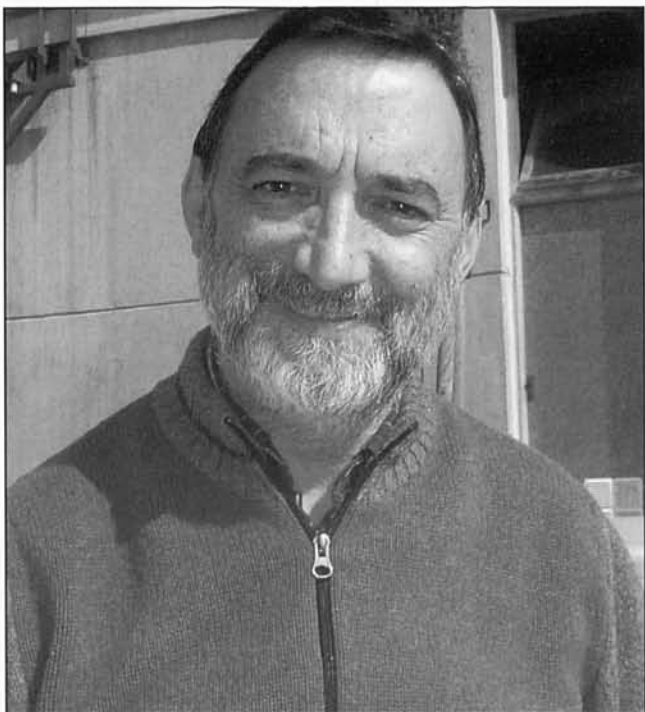
El pont de la mar blava és la història d'una dedicació absoluta a fer país. A veure, aquesta obra (en Xesc, l'autor, amb tota la modèstia del món, en diu aproximació a la vida i l'obra de Miquel Ferrà) és justificaria plenament com a biografia. Vull dir que la importància de la figura de Miquel Ferrà com a intel·lectual i com a escriptor la fan imprescindible. Però això a banda, aquest llibre ens ofereix també un retrat de la societat mallorquina (i per relació catalana i espanyola) del temps en què va viure Ferrà, un retrat enfocat a través dels problemes que li importaven i el preocupaven. I ja ho hem vist, la qüestió que més importava a Ferrà era integrar la seva terra, Mallorca, en "*la gran empresa cultural i universal*". Aquest llibre que avui presentam ens mostra la tasca gegantina de Ferrà per dur endavant aquesta empresa. Una tasca que ja comença de ben jove i que és plena de coneixences i mestratges. Així, veim com desfilen per aquestes pàgines els fets socials, polítics i culturals que es van produir en vida de Miquel Ferrà, de 1885 a 1947. La Restauració, La Setmana Tràgica, la Dictadura de Primo de Rivera, la II República, la Guerra Civil, la Segona Guerra Mundial i els primers anys de la Dictadura de Franco es presenten com un rerefons que és la realitat sobre la qual Ferrà vol incidir i que, com no?, alhora incideix en la seva manera de pensar i d'actuar.

Al llarg del llibre també apareixen, en major o menor mesura, els escriptors i intel·lectuals amb qui Ferrà es va relacionar -que foren molts- i el paper que tengueren en aquests fets: els mallorquins Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover, Maria Antònia Salvà, Mossèn Alcover, Llorenç Riber i Bartomeu Rosselló Pòrcel, o els catalans Josep Carner, Jaume Bofill i Matas o Josep Maria de Segarra en són potser els més rellevants.

Francesc Lladó ens retrata l'activista cultural que, durant tots aquest anys i en qualsevol circumstància, lluita per canviar la realitat de Mallorca amb tots els mitjans possibles, amb il·lusió sovint, de vegades amb desànim; amb els vents de la realitat gairebé sempre en contra, però de vegades també amb ràfegues d'oratge a favor.

És interessantíssima la lectura dels capítols que fan referència a l'esclat de la Guerra Civil i els primers anys de la Dictadura de Franco, fins a la mort de Ferrà l'any 47. Veim en aquestes pàgines el paper que hi va fer cadascú: la premsa illenca, els germans Miquel i Llorenç Villalonga, Llorenç Riber, els signants del *Manifest* de contestació als catalans (que se n'hagueren de retractar), Gabriel Alomar, Francesc de Borja Moll... Foren moments difícils i perillosos, durant els quals Miquel Ferrà va haver de lluitar per no perdre la vida (planava sobre ell, com no?, la acusació de separatista) i per no renunciar a les seves conviccions més profundes i la seva integritat moral. Pensau que la censura fins i tot va prohibir-li escriure en català les cartes tan habituals amb Maria Antònia Salvà... Miquel Ferrà va aconseguir sortir-se'n amb vida i continuà escrivint a na Maria Antònia

en català, per conductes no oficials, evidentment. També va aconseguir esquivar els requeriments oficials de lloances literàries en castellà al Règim. Públicament optà pel silenci i per una labor semisecreta i fonamental de mestratge. En efecte, una nova generació de poetes li hauran d'agrair la seva tasca de guia i els seus valuosos consells. Són Miquel Dolç, Llorenç Moyà, Miquel Gayà i uns joves Marià Villangómez i Josep Maria Llompарт. Cal dir, doncs, que tot i les desgràcies vitals d'aquell període -la mort del germà i de la mare-, Miquel Ferrà va viure els darrers anys de la seva vida amb esperança, veient que els seus afanyos no havien estat debades i començaven a donar fruit en noves generacions i nous projectes; que potser no tot estava perdut i tal vegada un dia Mallorca, i per extensió Balears i la llengua i cultura catalanes, tendrien a la fi un lloc digne a la gran empresa cultural universal.

Evidentment, el retrat de la ideologia de Ferrà és molt complex.

Francesc Lladó ens mostra tots els aspectes i canvis d'aquesta ideologia. Quant al Miquel Ferrà polític, van apareixent a l'obra conceptes com: regionalisme i nacionalisme, mallorquinisme i catalanisme, conservadorisme i regeneracionisme, elitisme i parlamentarisme... I, quant a l'ideal estètic de Ferrà, hi apareix el concepte d'Escola Mallorquina, els preceptes de la qual Ferrà va fer seus. Així trobam a la seva producció literària de creació, bàsicament poètica, classicisme, contenció, rigor i exigència, elegia i paisatge, i una saviesa tècnica i perfecció en la forma i l'ús del llenguatge que, malgrat la seva breu producció, el fan un dels poetes que millor ha envellit de l'Escola Mallorquina.

Hem fet esment de la "breu producció" poètica de Ferrà i potser sigui aquí que l'hem de relacionar amb els seus afanyos pedagògics i d'activista. En efecte, Miquel Ferrà es va trobar immers dins una societat endarrerida, autocomplaent i immobiliària, i plena d'interessos i prejudicis que xocaven frontalment amb els seus ideals de

regeneració. Davant aquest paisatge, només hi havia dos camins: l'evasió mitjançant la creació literària o l'intent de combatre la ignorància i els prejudicis amb totes les armes que podia fer servir (bàsicament la paraula, però també l'acció política i social). Miquel Ferrà va escollir el segon camí. Així, el Ferrà poeta va haver de deixar pas al Ferrà activista, polemista, possibilista, al Ferrà que va lluitar de totes les maneres possibles per canviar la societat mallorquina i dur endavant la seva integració cultural al món.

L'altre dia conversant amb Francesc Lladó, em va dir que trobava que els nostres autors i la nostra literatura no tenien el lloc que es mereixien al nostre àmbit social, cultural i educatiu. I ho va fer amb una comparació del tot encertada. Em va dir que, així com en les ciències socials l'aprenentatge va de la nostra geografia a la universal i dels fets més propers als més generals, de la mateixa manera convendria fer-ho en literatura. Que hauríem de recuperar i reivindicar la nostra tradició literària més propera i treure de l'ombra autors tan importants com Miquel dels Sants Oliver, Llorenç Riber, Gabriel Maura, Guillem Colom o el mateix Miquel Ferrà.

Francesc Lladó també em va parlar un poc d'aquest llibre. Em va dir que era el resultat d'escapçar la seva tesi doctoral (amb més de mil quatre-cents fulls) i convertir-la en una obra de divulgació de dues-centes setanta pàgines. Una feina àrdua i delicada que Lladó ha aconseguit dur endavant satisfactòriament. En efecte, en Xesc ens ha regalat una obra amena, pedagògica i entretinguda, d'estil no gens difícil, i de llenguatge viu i planer, allunyat de retòriques i tecnicismes; una obra no només per a erudits i estudiosos de la literatura, sinó dirigida a tothom que estigui interessat pel passat recent d'aquest país. Pens que la inclusió equilibrada de cites de documents personals de l'autor -sobretot cartes- intercalades al llarg de l'obra ens apropen d'una manera afable a la intimitat -i a la integritat- més valuosa de Miquel Ferrà i porten el lector irremissiblement cap a l'admiració i la complicitat.

Així que, per acabar, no puc més que fer un doble agraïment a Francesc Lladó. El primer perquè la lectura d'aquesta obra m'ha transportat a uns moments preciosos: els llargs horabaixes de l'hivern, assegut a la camilla amb Josep Maria Boix i Seva, quan li escoltava, ple d'admiració i complicitat, els fets socials del seu temps i les històries literàries i personals que em contava de gairebé tots els autors de la nostra literatura. I el segon, l'agraïment més general, i potser més important, que de segur Miquel Ferrà aplaudiria, per contribuir amb *El pont de la mar blava. Vida i obra de Miquel Ferrà* a la tasca avui més necessària que mai de continuar integrant Mallorca i els Països Catalans a la gran empresa cultural universal.

Jaume Oliver Ferrà

Palma, 19 de maig de 2010

Una certa lectura històrica

El jove que només veu la ruta, del llaüt del que és timoner,
n'estima la proa erecta i la vela salvatge i atrevida
que s'aferren al cel i al vent com si s'hi haguessin de fondre.

L'home poruc de tantes nafres sofertes, del vaixell sencer
n'adora les fustes i els pals que el conformen
i el fan navegar sense enfonsar-se i morir
sota la pèrfida aigua negra i assassina.

Però el vell mariner ja no mira el bot ni l'armadura
ni tan sols se sent una part de la lona que l'estira...
perquè ha aixecat els ulls...
... ell només estima el mar i el vent invisible
i aquella gavina amb la que un dia
formarà una ona.

Aleshores clou els ulls i somriu quan ell, el llaüt i el mar es confonen
i la por s'ofega sota el gran oceà habitat per la vida.

Guillem Rosselló Bujosa

(Inèdit)

Coulrofòbia *

0

La vida
és un muntatge posat
en escena.

*"Els pallassos no fan gràcia
i l'aire és avorrit"*

1

Obscures burocràcies
més enllà de l'inescrutable,
diluïdes...

2

Dissolucions
d'una humanitat grotesca,
agressiva, mesquina... risible.

3

Llaunes de conserva
en lectura polièdrica
que potser el vent
o l'aigua o el foc
redescobriran
en un camí iniciàtic.

4

Prega.
Prega per mi.
Prega per tots nosaltres.

Mai no seré salvat.
Mai no serem salvats.

Abans que no sigui massa tard,
deixa'm parlar.

Abans que els estúpids idòlatres
ens facin empassar les notícies d'avui,
deixa'm parlar.

Tal vegada ningú no trobarà
l'alè per continuar endavant,
l'alè per continuar lluitant.

Algun dia caurà la llosa sobre nosaltres.

Hem d'aprendre del vòmit.

5

Aquest moment mai no passarà.

6

"S'han perdut els trucs de l'ofici".
Diu el torturador més jove al que té més edat
com una projecció tendra, esmoladora, multicairada
que talla els dèbils fils que ens converteixen en persones.

7

La vida es converteix al final en un trist homenatge als clowns.

Joan Alfons Marí i Torres

(Poemes inèdits per a *S'Esclop*)

* Fòbia o por irracionals als pallassos i clowns.

ELS MIRALLS ESPILLS PORCS PORCELLS DE L'IMPOSSIBLE

EL PODER I LA FORTOR de Joan Tomàs Martínez, Jaume C. Pons i Pau Vadell
with & versus UN NU de Josep Palàcios

1. Introducció

La literatura ha volgut fer coincidir en el temps la publicació de dos volums de poesia que compareixen el mateix espill poètic i que, increïblement, posseeixen una sèrie de característiques comunes. Estic convençut que això no obeeix sols a una casualitat, sinó també a una casuística: són el mirall d'un mateix temps i d'unes sensibilitats comunes que reaccionen de forma paral·lela davant la mateixa realitat vivencial i poètica que estem vivint avui en dia. Estic parlant dels volums *El poder i la fortor 1* (Triallibres, 2009) i *Un nu 2* (Publicacions de la Universitat de València, 2009). Ambdós poemaris són dos llargs poemes èpicolírics de 3.333 versos. El primer fou escrit durant tres dies per tres poetes

El poder i la fortor i *Un nu* són dues aventures salvatges. El primer és un pelegrinatge atípic en forma de crònica-collage a través dels neollocs colonitzats de Mallorca (però també de la resta del cosmos, ja que Mallorca és sols el punt de fuga, no un límit definitiu), mentre que Palàcios es dedica a transgredir els camins de la llengua per tal de menar-la fins a noves contrades de significació: inventa nous itineraris. D'aquí l'esment constant a la velocitat i a les diferents geografies físiques i metafísiques que ambdues obres conreen. L'espai esdevé una plataforma des d'on el cos i la ment construeixen dos universos fascinants i rocambolescos, poblats de personatges divertidíssims, fascinants i repugnants.

que es configura amb total llibertat i sense cap tipus de por, que és, sempre, com ha de crear un creador. Així el lector també participa, amb humor i morbositat, d'aquesta festa orgiàstica de carn i paraules on el reconeixement i la identificació provoquen instants de lucidesa.

Al mateix temps, els quatre autors tampoc no defugen de recursos estilístics similars com les rimes fàcils i/o evidents, les cançonetes de tall folklòric, la tècnica de la divagació, barroquismes excelsos o neologismes creats per a l'ocasió per tal d'aconseguir el mot just o el *feeling* precís: un ordenat caos esbojarrat i divertidíssim que desperta eufòria, rialla i il·luminació. No es tracta de frivolitat, sinó més bé d'una fol·lia lluminosa al nivell de Jonathan

“Tots quatre autors fan que la llengua catalana es contorsioni d’una manera que fins ara molt poques vegades s’havia pogut contemplar”

imprescindibles del panorama poètic actual i sota trenta-tres condicions concretes, tal i com ells mateixos expliquen a l'epíleg de l'esmentat volum. *Un nu*, en canvi, ha requerit anys de producció per part d'un dels autors més magnets que la llengua catalana té el privilegi de tenir entre les seves files: Josep Palàcios. De Riba a Riba, de banda i banda de les dues “perifèries” del mapa geoliterari català, tots quatre autors han coincidit en un exercici fascinant i han portat la poesia fins a nous límits, fronteres i qualitats que intentarem comentar en aquest article.

2. La ferocitat dels versos (Característiques comunes) 2.1 El viatge permanent

2.2 La paròdia com a forma

Ambdós volums fan ús permanent de recursos histriònics. La paròdia és constant, ja sigui en forma de ritmes i rimes impossibles (tots quatre autors fan que la llengua catalana es contorsioni d'una manera que fins ara molt poques vegades s'havia pogut contemplar) o a través de referències contínues a caricatures macabres d'éssers i monstres humans (fins i tot, d'una manera intuïtiva, coincideixen en alguns personatges com Santa Magdalena, Arnold Schwarzenegger o Rita Barberà). La galeria de resta de personatges és, però, immensa. I els fan comparèixer amb crítiques blasfemes que adquireixen registres quasi insultants. Però tot sota la protecció de la ficció i del gaudi, de la creació

Swift, Lewis Carroll o, encara un exemple més clar, Laurence Sterne: sembla com si els quatre autors haguessin decidit realitzar un estudi trisramshandià dels seus particulars universos poètics 3. Però, amb això no estem dient que es perdin en el camí, ans al contrari, els teixits que els quatre autors van filant al final es manipulen de tal manera que conclouen en una estranya perfecció conclusiva: “(Estarà això més pensat del que es pensen)” diuen quasi al final de la travessia JTMG, JCPA i PVV, mentre que JP expressa, també al final: “Tot està bé.”

2.3 El passat s'evidencia

El poder i la fortor beu d'un dels llibres més excèntricament animosos dels darrers anys, *Akbar*

haurien de generar debat (amb detractors i epígons), i que, de ben segur, marcaran un punt d'inflexió, no només en les respectives obres dels quatre autors, sinó també de la poesia catalana actual.

Arthur Rippendorf

Notes:

1 De Joan Tomàs Martínez Grimalt (JTMG), Jaume C. Pons Alorda (JCPA) i Pau Vadell i Vallbona (PVV). En conjunt els tres autors formen part del col·lectiu «Pèl capell» i han estat responsables de la notable *Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels Països Catalans*. Per separat han publicat diversos poemaris i han aconseguit alguns premis de prestigi. JTMG: *Els jorns* (Edicions del Salobre, Premi Miquel Costa i Llobera) i *Proètica dels plaers* (Moll, Premi Bernat Vidal i Tomàs). JCPA: *Els estris de la llum* (Documenta Balear), *Cilici* (Moll, Premi Ciutat de Palma) i *Carn vol dir desaparicions* (Labreu), entre d'altres. Aquests tres volums aplegats conformen la trilogia *Tots els sepulcres*. PVV: *Quan salives* (Moll, Premi Bernat Vidal i Tomàs), *Convit al silenci* (Viena, Premi Josep Maria López Picó) i *Temple* (Edicions del Salobre, Premi Miquel Àngel Riera), entre d'altres. JCPA i PVV han publicat, també, *plaquettes* conjunts: *El cercle del triangle*, *Avi Pau Tonico Julio Zabato* i *El tapis de la creació*, aquesta darrera a Cafè Central.

2 De Josep Palàcios (JP). Ha participat amb nombrosos articles a diferents revistes representatives com «L'espill» i «Literatures». Ha editat, amb Francesc Pérez i Moragón, un inèdit de Joan Fuster, *Bestiari*, a Publicacions de la Universitat de València l'any 2005. És autor d'*alfaBet* (Empúries) i de tota una sèrie d'obres emblemàtiques de col·leccionista que ha elaborat de forma privada amb la inestimable col·laboració de l'artista Manuel Boix: *Ocells Miralls*, *Devastació* o *El laberint i les nostres ombres sobre el mur*.

Amb el memorable *Un nu* ha tornat a publicar en circuit comercial després de vint anys.

3 Si busquem referents encara més propers, podríem parlar del gran poema èpic *UH* d'Enric Casasses (Pagès Editors, 2008), que també participa de la inventiva lingüística, de l'absurd del surrealisme, de la paròdia i de la creació desbordada.

(aparegut a «la Cantàrida» de poesia, de Documenta Balear, 2009), de PVV, que a la vegada s'alimenta del mateix esperit d'un altre text, quasi inèdit pel poc ressò que va tenir, *Làtex en Gai Saber*, també de PVV, inclòs dintre l'*Antologia de Joves Narradors de Mallorca*, editada per Sebastià Bennasar per a «Diari de Balears», antologia de joves narradors, com el seu nom indica, on també participaren JTMG i JCPA amb uns contes bastant estrafolaris de títol i contingut. Per altra banda, *Un nu* beu de tot el Palàcios que fins ara ens ha sigut donat, però sobretot dels textos d'*Alfabet/alfabet* (edició d'autor) i *alfaBet* (Empúries, 1989) i dels textos inclosos dins del volum I de la *Segona Època de Literatures*. No manquen, tampoc, algunes estrofes èpiques molt a la manera de *Devastació* (edició d'autor).

Es veu molt clarament que tant *El poder i la fortor* com *Un nu* són les respectives culminacions de tota una sèrie de trajectòries humanes i literàries que finalitzen dins d'un mateix esclat, dins d'uns mateixos espills miralls centrals que reflecteixen i que a la vegada s'interroguen mútuament. Cosa que no significa que això sigui el final de les obres d'aquests autors, el destí assolit, res de tot això: tots quatre autors han

arribat a un cim poètic de proporcions insospitades, en efecte, però ara toca pujar, encara, més amunt.

3. Divergència (¿?)

I una última característica comuna com a colofó final

El poder i la fortor és un joc de rol, un desafiament de creació *in extremis*, una escorreguda conjunta entre tres autors poètics de moda, una excusa per fer una festa d'alcohol i folia. (O no.) *Un nu*, en canvi, és, com tota l'obra de Palàcios, un cant d'amor i desesperació, una declaració d'amor i dolor a la paraula, una excavació en el clot del mot. (O no.) No es tracta sols d'una qüestió autorial, ni d'intencions, són dues obres fetes amb un continent diferent però amb contingut idèntic, la mateixa ànima, un esperit sàdic, humorístic, preciós, profund i salvatge. I, en aquesta divergència, neix una última característica comuna: *El poder i la fortor* i *Un nu* són un crit animal propulsat a la resta de l'univers per captar l'atenció del cosmos, un exercici immens per magnificar la poesia amb nous espais i forats i ampliacions. Dos llibres fabulosos, iconoclastes, energètics, visceralment, fulgurants, interessantíssims i molt originals tot i les seves semblances comunes, que

Fusió en maragda

Cara a mar, una dona mira:
Sorolla o els impressionistes,
Picasso i la dona a la finestra,
els homes de Friedrich guaitant l'eternitat.

Una dona mira asseguda sobre l'arena,
arena que furga els dits dels peus,
que violenta els dits de la mà,
algues aferrades a les cames nues,
rodonesa del cul deixant petjada
fent el buit que és mirall del buit que mira.

La dona tresca en el record altres platges,
la vela suspesa dins l'aire,
el peix que recorre àvidament la fam,
un cadàver emmascarat en un nacre de conquilla,
la sageta del corb marí
obrint ferida.

Seu sobre l'arena.
Recorda,
mira...

Fins que l'instant es desfà com un miracle,
fins que l'espai pren la mesura de la utopia,
fins que l'horitzó ocorre escletxa,
punt de fuga,
fins que el ritme de l'onada s'agermana
Amb l'Univers fet batec, harmonia.

Tota ella esdevé fondària,
tota ella esdevé petxina,
temps de sol sobre l'arena
des d'on una dona mira
mira el que ja no veu,
mira la immensitat.
Es mira.

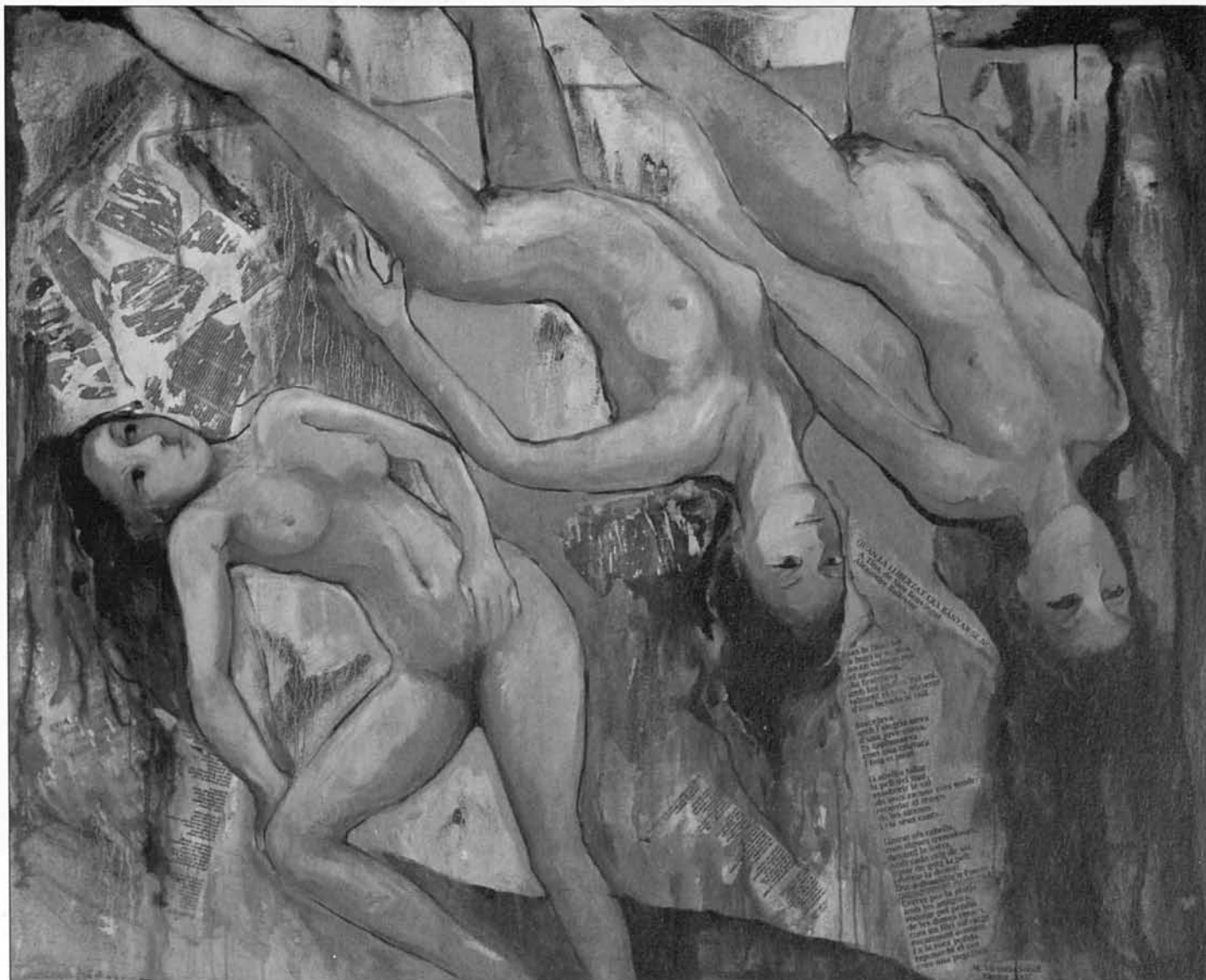
(Inèdit)

Àngels Cardona

ÀNGELS CARDONA PALMER ha participat en molts de recitals poètics i activitats culturals: "El Pinzell", Palma 1998; a Porto Petro (Felanitx), 1999; a Maria de la Salut, 1999; a l'"Homenatge a Josep Maria Llompart", Búger 2003; en el "II Vespre de poesia a Valldemossa", 2004; en el "IVencontre de poetes dels Països Catalans", Ajt. des Castell (Menorca), 2003; en el Recital de l'Aula Cultural a «Sa Nostra», Palma, 2006; en la "Primera Trobada poètica a Consell", 2006; amb Francesca Pujol, en el recital "Veu de dona" a Illa de llibres, Palma, 2007; en els recitals poètics "Homenatge a Josep Maria Llompart" Búger 2007, i "Contra la violència de gènere" a La Misericòrdia, Palma, 2008. Ha pres part en tallers, cursos, activitats i accions poètiques: "Taller de poesia a l'escola" per a l'alumnat de Secundària, 2001. Fou col·laboradora del professor Gaspar Valero en l'activitat "Palma, ciutat de poesia" organitzada pel Centre de professores i professors de Palma en els anys 2000, 2001 i 2002.

S/T, fotografia de José Sedano:(s/d)

Marquet Pasqual: *Quan la llibertat era banyar-se nua*

MARQUET PASQUAL va néixer l'any 1942 a Pollença i, des dels nou anys, va començar a pintar i, ja des de molt jove, va sentir especial atracció per l'art en general i, en especial, pels pintors de l'Escola Pollencina que, més endavant, serien els seus mestres. El 1953, s'inicià en el dibuix amb Montserrat Amengual i, a partir de 1956, fou deixeble del pintor català Carles Got; el 1959 i 1960 estudià a l'Escola d'Arts i Oficis de Palma de Mallorca i, el 1961, completà la seva formació a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona. El 1960, per primera vegada, mostrà la seva obra a Pollença en una exposició a la sala Estudi d'Art del mestre Got; i a partir d'aquell any, participà i realitzà distintes mostres per Mallorca i mantingué contactes amb alguns dels mestres que admirava, entre d'ells Dionís Bennàssar i Anglada Camarasa, a més del mestre Carles Got, visità els seus

estudis i n'escollí els seus consells i, a la vegada, començà a relacionar-se amb altres joves pintors de Mallorca i Catalunya. I, des de 1990, va mostrar les seves obres en galeries de Barcelona, València, Múrcia, Andalusia i Madrid. Així mateix, a partir d'aquell any exposa repetidament en importants galeries de França, Suïssa, Alemanya, Dinamarca i Suècia. L'any 1991, va realitzar uns murals al Monestir de Saint Sever, a França; pocs anys després en va fer una altra sèrie de tres murals en el teatre d'aquell poble francès i, l'any 2000, -formant grup amb altres quinze artistes europeus-, fou seleccionat per elaborar un altre mural en el castell de Håckeberga, (Suècia). Al llarg del seu periple plàstic, la tasca pictòrica de Marquet Pasqual ha estat comentada per prestigiosos crítics, comentaristes de premsa i revistes especialitzades, que han mostrat molt d'interès per la seva obra.

El tren silent

“Sempre esperam el darrer moment
per a dir el que voldríem haver dit tota la vida”
Salvador, amor de n’Anna, a *Massa temps sense piano*
Alexandre Ballester

El tren silent de n’Anna,
el tren que no va poder agafar,
és el tren de la utopia,
el tren de via estreta i malmenada
que somnia un món millor,
i per aquest món lluita.

Sol ser un tren de perdedors,
de càrrega, a la curta.
Només amb el temps
s’hi poden veure les lluïssors
dels tresors que ens oculta.

El tren den Salvador
té cinc estacions:
Penagreu, que t’espera
com l’Anna Politkóvskaja,
si denúncies els tirans
i els túnels d’hores fosques
Sonrebel, que t’esperona
a no restar mans plegades
davant les injustícies,
Vilafuet, que et castiga
per aplacar les ires
de roïns malfactors,
Llocbarrat, que s’enduu la llibertat
al món de la utopia
i t’escarneix, tornant-la impossible,
Maitornar de la lluita clandestina,
deixar-hi la pell i la vida.

El tren d’en Salvador
és el tren dels utòpics,
el tren de l’aniràs i no tornaràs,
irreversible viatge,
només per als herois.

Als petits cossos nostres,
mandrosos i porucs,
només ens resta dir,
abandonant l’andana,
curull el nostre cor
de la llavor, com el fill
que resta al ventre de n’Anna,
concrem la pàtria:
“Sempre esperem el darrer moment
per a dir el que voldríem haver dit
tota la vida.”

Maria Victòria Secall,
tardor 2007

De «Ressonàncies poètiques i pictòriques del món
femení a l’obra teatral d’Alexandre Ballester»

Marquet Pascual i Joan Font, Conseller de Cultura i Patrimoni, presentaren, a la capella de La Misericòrdia de Palma, l’exposició titulada «Ressonàncies poètiques i pictòriques del món femení a l’obra teatral d’Alexandre Ballester», que es pogué veure fins el 20 de febrer. A l’acte d’inauguració, hi hagué un recital poètic, a càrrec de les veus d’Àngels Cardona, Soledad Trapero i Maria Victòria Secall. Marquet Pascual, en aquesta mostra, s’endinsa en l’univers d’Alexandre Ballester i mostra els seus personatges literaris; Marquet Pascual s’acosta a l’obra de Ballester des d’una perspectiva plàstica, que es veu complementada amb els versos de Maria Victòria Secall. La presentació del catàleg de l’exposició és a cura de l’escriptora Antònia Vicens i ha estat editat pel Departament de Cultura i Patrimoni, conjumina harmònicament tres móns artístics: el teatre, la pintura i la paraula: la llum i els colors de l’obra de Marquet Pascual (hi sorgeixen dones que imaginem ocells i són observades per cavalls) van acompanyats per la poesia de Maria Victòria Secall (poemes com “L’única mort que mata”, “Com un raig de sol dins un mirall”, “Quan la llibertat era banyar-se nua”, “Cançó de Mònica”, “El tren silent” i “Petita cançó de Beatriu”) que conviuen amb fragments d’algunes obres del dramaturg Alexandre Ballester (*L’única mort de Marta Cincinnati*, *Les llàgrimes del Vienès*, *Siau benvingut*, *Fins al darrer mot*, *Massa temps sense piano* i *Un bagul groc per a Nofre Taylor*), que són el punt de partida per a la poetessa, que crea set poemes per als set noms de dona a les es refereix Alexandre Ballester: Marta Cincinnati, Alicia, Beatriu, Marta Coloma Cincinnati, Mònica i Anna.

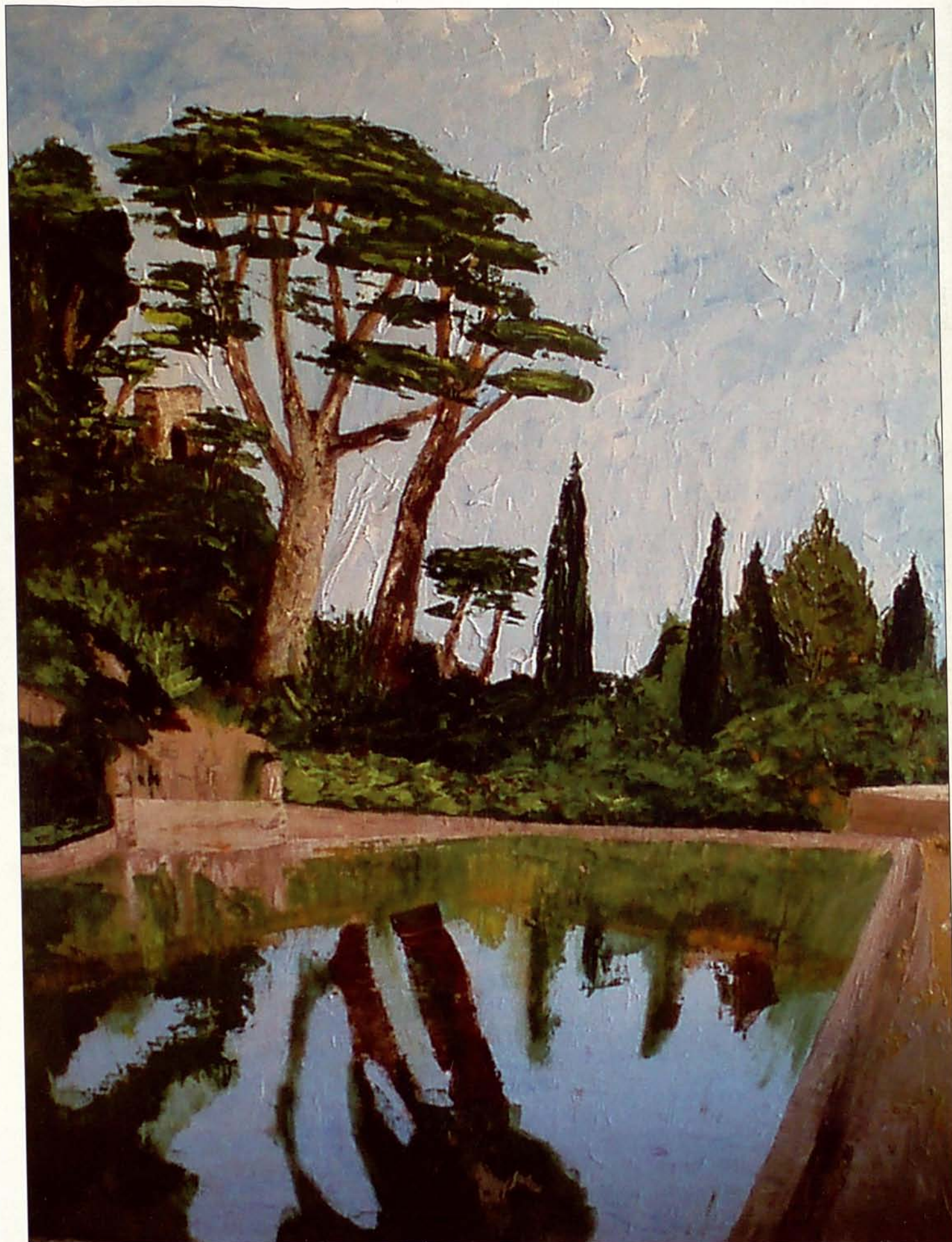

Marquet Pasqual: *El tren silent*

Marquet Pasqual, fotografies de Miquel Cifre

Tolo Bauzà: *Racó de Raixa* (2009)